

DOÇENTLİK SINAVINDA İDARİ SÜREÇ*

ADMINISTRATIVE PROCESS IN ASSOCIATE PROFESSOR EXAMINATION

M. Yaşar DEMİRCİOĞLU**

Özet: Bilim toplumu olmayı hedefleyen ülkemizde Üniversitelerin sayısı 200 e yaklaşmakta, üniversitelerde istihdam edilen öğretim üyelerinin ve bilim adamlarının sayısı da hızla artmaktadır. Bu gelişmeye paralel olarak; nitelikli bilimsel araştırma konusu ile akademik kariyerlerin elde edilmesinde eşitlik, tarafsızlık, liyakat gibi ilkeler önem kazanmaya başlamıştır. Akademik yaşamda üniversitelerde görevli bilim insanlarının akademik çalışmalarının bir sonucu olarak doçentlik unvanı elde etmeleri çok önemli bir aşama olup ülkemizde doçentlik unvanı; Üniversitelerarası Kurul tarafından yapılan doçentlik sınavı ile elde edilmektedir. Bu sınavda doçent adayları; bilimsel araştırmaları, özgün yayınları, yabancı dil bilgileri, liyakat ve kariyerleri, etik değerleri açısından çok yönlü değerlendirilmekte hem eser inceleme aşamasına hem de sözlü sınav aşamasına tabi tutulmaktadır. Bu makalede ülkemizde akademik kariyer ve yükselmelerde önemli bir aşama olan doçentlik sınavına ilişkin Üniversitelerarası Kurul tarafından yürütülen idari süreç, örnek idare mahkemesi ve Danıştay kararları çerçevesinde ele alınıp incelenmiş, uygulamada yaşanan sorunlar hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ülkemizin, modern toplumların ulaştığı ileri bilim ve teknoloji düzeyine ulaşması ve bilim toplumunun yetiştirilmesi öncelikle nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesini gerekli kıldığından Üniversitelerde görev alan bilim insanlarının akademik kariyerlerinin belirlenmesinde objektif, tarafsız, liyakate ve başarıya dayanan bir sistemin kurulması zorunluluğu bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Üniversitelerarası Kurul, Doçentlik, Bilim Adamı, Bilimsel Araştırma, Özgün Yayın, Liyakat, Kariyer, Sözlü Sınav, Bilim Dili, Doçentlik Jürisi, Hakemli Dergi, Başlıca Yazar, Etik Değerler.

* Bu makalede yer alan idare mahkemesi ve Danıştay kararlarında; kararların esasına müdahale edilmeksizin, konu bütünlüğünü sağlamak amacıyla, (konuyla ilgili olmayan kelime ve cümlelerin metinde yer verilmemesi veya kelime ve cümle çıkarılması nedeniyle oluşan boşluğun tamamlanması ve cümlelerin bitirilebilmesine yönelik olarak kelime eklenmesi gibi) şekli bir takım değişiklikler ile mahkeme kararlarına konu kişilerin kimliklerinin gizlenmesine yönelik değişiklikler yapılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., İpek Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi.

Abstract: In our country whose primary target is to be an information society, as the number of universities closes to 200, the number of scientists and lecturers employed in our universities increases with a great pace. Parallel to this development, principles in qualified research subject and equality, impartiality, merit in career development have gained more significance. In academic life, obtaining the associate professor title by the scientists employed in the universities as a result of their academic studies is a crucial stage; in our country, the associate professor title is issued as a result of associate professorship examination conducted by the “Üniversitelerarası Kurul (UAK)” (Interuniversity Board). In examination, candidates for this title are evaluated from various angles based on their scientific studies, unique publications, foreign language skills, merit, career, and ethical values; and additionally they are both incurred oral examination and study evaluation process. This article considered and investigated administrative process, sample decisions of administrative court and council of state regarding assistant professorship examination process conducted by the UAK and which is an essential academic career and promotion stage in our country; and information concerning the problems experienced during the application process was presented. Since raising the society of science requires first of all raising competent and qualified scientists and it is crucial for our country to reach the science and technology level of modern societies, it is required as well that an objective, impartial system which relies on merit and success must be founded in the academic career path of scientists who work for our universities.

Keywords: Interuniversity Board (Üniversitelerarası Kurul), Assistant Professorship, Scientist, Scientific Research, Unique Publication, Merit, Career, Oral Examination, Scientific Language, Assistant Professorship Jury, Refereed Journal, Principal Author, Ethical Values.

Giriş

Nitelikli bilim insanlarının seçilmeleri ve akademik olarak yükselmelerine ilişkin kistaslar, ülkemiz gelecek nesillerinin yetiştirilmesi açısından yaşamsal öneme sahiptir. Eğitim öğretim hizmetleri bir kamu hizmeti olmasının yanı sıra, gelecek nesillerin şekillendirilmesinde toplumsal yararın/kamu yararının en üst düzeyde şekillendiği temel hizmetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelecek nesillere karşı bu sorumluluğun yerine getirilmesi, bu günden nitelikli öğretimci seçimini, objektif, hakkaniyete uygun, adil ve eşitlikçi bir akademik sınav, seçme ve *yükseltme sistemini zorunlu kılmaktadır.*

Bu çerçevede nitelikli bilim insanı yetiştirilmesi, sadece bilim insanlarının akademik olarak yükselmeleri, akademik unvanlar elde

etmeleri şeklinde dar yararlı bir bakış açısından ziyade bütün bir toplumu ve gelecek nesilleri ilgilendirmesi çerçevesinde geniş kapsamlı düşünülmesi gereken bir konudur. Toplumla yön verece, mevcut ve gelecek nesillerin yetiştirilmesi öncelikle “eğiticilerin yetiştirilmesine, liyakat ve kariyer ilkelerine¹ göre seçilmelerine ve yükseltmelerine” bağlıdır. Toplumda ve idarede eşitlik, hakkaniyet, açıklık (şeffaflık), dürüstlük, çalışkanlık, yarışma ve hak etme, kişinin siyasi ve diğer subjektif yargılardan arınarak kamu yararının gereklerine uygun çalışması, kayırmacılık ve partizanlığın önlenmesi kariyer ilkesinin sistem içerisinde tesis edilmesi ile mümkün olabilir².

Bu makalede bilim insanı seçimi ve akademik yükseltmelerde önemli bir aşama olan doçentlik sınavı ile ilgili olarak ülkemiz uygulaması hakkında idari yargı kararlarına yansımış uyuşmazlıklardan hareketle inceleme ve değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu inceleme ve değerlendirmeler söz konusu sınav sistemi ve dolayısıyla akademik nitelik ve kalite konusunda öğretim üyelerinin entelektüel kültürleri konusunda da bir fikir verecektir.

Doçentliğe yükseltme, her biri bir sonrakinin önkoşulu niteliğinde çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Dolayısıyla bu aşamalardan birindeki başarısızlık, süreci kesmekte ve adayın hukuki durumunu olumsuz etkilemektedir. Bu durumda aşamaların birindeki başarısızlığın ayrılabilir işlem kuramı gereği dava konusu yapılabilmesi mümkündür³. Doçentlik sınav süreci yaklaşık 1 yıla yaklaşan sürede tamamlanan başlı başına bir idari süreçtir. Doçentlik başvurusu, başvurunun alt komisyonlar tarafından şekli olarak incelenmesi, jüri be-

¹ Liyakat ve kariyer ilkesi, idare hukuku içerisinde memurluk mesleğinin temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Liyakat; memurluğa girmeyi, sınıflar içerisinde ilerleme ve yükselmeyi ve görevin sona erdirilmesini yetenek esasına dayandırmak ve böylece memurları güvenliğe sahip kılmaktır. Liyakat ilkesi uyarınca mesleğe girme, ilerleme, yükselme gibi aşamalar bireyler bilgi ve yeteneklerine göre belirlenmektedir. Kariyer ilkesi ise; çalışanların yaptıkları hizmetler için gerekli bilgilere ve yetişme şartlarına uygun bir şekilde sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkanlarına sahip olmalarını ifade eder. GÜNDAY, s. 514., Bu ilke hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. UZ/DEMİRCİOĞLU, s. 7 vd., UZ-Liyakat İlkesi, s. 59 vd., Yükseköğretimde öğretim elemanlarının mali hakları, görev, yetki ve sorumlulukları, kadro, derece ve kademe durumları elde ettikleri unvanlara göre belirlenmektedir. Bu unvanların elde edilmesi ise objektif, nesnel, tarafsız bir sınav sisteminin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

² ATAY, s. 681. Ayrıca bkz. SÉZER, s. 155., ERYILMAZ, s. 88.

³ TAN, s. 411.

lirleme aşaması, jürilerin eser inceleme raporu yazma aşaması, etik inceleme süreci, sözlü sınav aşaması gibi her biri diğerinin devamı olan uzun bir idari süreç adaylar hakkında işletilmekte ve tüm bu aşamaların tamamlanmasından sonra doçentlik unvanı elde edilebilmektedir. Doçentlik sınavlarında; başvuru aşamasından, jüri belirleme aşamasına ve daha sonra da sınavın yürütülüşüne ilişkin her aşamaya kadar idari bir süreç işlemekte, dolayısıyla sınavın her aşamasına ilişkin bir idari yargı denetimi söz konusu olmaktadır. Hiç şüphesiz idari yargı denetimi yanında sürecin değişik aşamalarında İYUK 11 çerçevesinde “isteğe bağlı idari başvuru yolunun” kullanılması da söz konusudur⁴. Bu makalede doçentlik sınavına ilişkin idari sürecin çeşitli aşamaları incelenmektedir.

A. Nitelikli Bilim İnsanı Yetiştirilmesinin Önemi

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun “Amaç” başlığını taşıyan 4.maddesinde yükseköğretimin amaçları sayılırken; *“Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmak”* hususlarına vurgu yapılmaktadır.

Aynı şekilde Yasanın “Ana İlkeler” başlığını taşıyan 5'inci maddesinde Yükseköğretimin hangi “Ana ilkeler” doğrultusunda planlanacağı, programlanacağı ve düzenleneceği hususu düzenlenirken *“Yükseköğretim kurumlarının geliştirilmesi, verimlerinin artırılması, genişletilmesi ve bütün yurda yaygınlaştırılması amacına yönelik olarak..... öğretim elemanlarının yurt içinde ve dışında yetiştirilmeleri ve görevlendirilmeleri”* hususuna vurgu yapılmaktadır.

Geçmişte doçentlik sınavına ilişkin başvuru koşulları ile doçentlik başvuru alanları zaman zaman Üniversitelerarası Kurul tarafından değiştirilmiştir. Başvuru koşullarında yapılan değişikliklere karşı açılan davalarda Danıştay “Amaç” unsurundan hareketle; *“Üniversitede doçent unvanı ile görev yapacak akademik personelin bilimsel yayın ve eserlerinin belli düzeyde olmasını sağlamak, eğitimin kalitesini yükseltmek ve baş-*

⁴ YILDIRIM, s. 191 vd.

*vurularda yapılacak olan değerlendirmenin objektif kriterlere göre gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla Yönetmeliğe uygun nitelikte koşullar getirilmesinde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmamaktadır” hükmünü vererek **nitelik, eğitim kalitesi, objektiflik** gibi ilkelere önem verdiğini ortaya koymuş bulunmaktadır⁵.*

Halen yürürlükte olan 2009 tarihli Doçentlik Sınav Yönetmeliğininde” gerek doçentlik başvuru alanlarını ve gerekse başvuru için aranan koşulları (asgari ölçütleri) belirleme yetkisi **YÖK Genel Kuruluna** verilmiştir. Doçentlik başvuruları için belirlenen asgari ölçütler değiştirildiğinde bu değişiklikler, en erken yayımı tarihini izleyen ikinci dönemde yapılacak doçentlik başvurularında dikkate alınmaktadır.

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin “Doçentlik sınavı alanları” başlığını taşıyan 3. Maddesine göre; “*Doçentlik sınavı, Üniversitelerarası Kurulca belirlenen ve Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından onaylanan alanlarda açılır. Bu alanlar, her yıl Ocak ayında güncellenmiş olarak Yükseköğretim Kurulunun internet sitesinde yayımlanır. Aynı Yönetmeliğin “Başvuru zamanı ve şartları” başlığını taşıyan 4. Maddesine göre; “Doçentlik unvanının iktisabı için aranan özgün bilimsel çalışmalara ilişkin asgari ölçütler, Üniversitelerarası Kurul tarafından, her bir alan göz önünde bulundurulmak suretiyle belirlenir ve her yıl Ocak ayında güncellenmiş olarak Yükseköğretim Kurulunun internet sitesinde yayımlanır. Bu ölçütler, en erken yayımı tarihini izleyen ikinci dönemde yapılacak olan doçentlik başvurularında dikkate alınır.”*

Anayasa Mahkemesi kararlarında Üniversiteler tarafından yürütülen hizmet bir kamu hizmeti olarak görülmekte ve üniversitelerin kamu yararına çalıştıkları kabul edilmektedir⁶. Yükseköğretim hizmetinin, kamu hizmeti ve kamu yararı niteliği, bu hizmetin yürütülmesinde kalite, gelecek kuşaklara karşı sorumluluk, bilgi toplumunun oluşturulması, ülkemizin nitelikli bir eğitim düzeyine ulaştırılması gibi sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede yükseköğretimin her aşamasında özel menfaat ve çıkar yerine kamu yararının temel ilke olarak belirlenmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Bu temel ilkelerin hayata geçirilebilmesi yükseköğretimin nitelikli bilim

⁵ DANIŞTAY 8. DAİRESİ'nin, 2002/693 E., 2003/ 1944 K. Sayılı ilamı.

⁶ ANAYASA MAHKEMESİ KARARI Esas Sayısı: 1990/2 Karar Sayısı: 1990/10 Karar Günü: 30.5.1990 R.G. Tarih-Sayı :09.02.1991-20781

insanları ile yürütülmesi zorunluluğunu da beraberinde getirmekte, bu aşamada da yükseköğretimde görev alacak öğretim elemanlarının yükselmeleri ve bilim haysiyetine uygun bir sistem çerçevesinde akademik unvan elde etmelerinde belirleyici etkisi bulunan seçme sınavlarının önemi ortaya çıkmaktadır.

Akademik unvanların belirlenmesi, kadroların dağıtılması ve özellikle de doçentlik sınav sürecinde yaşanan hukuk dışılık, yolsuzluk, kayırmacılık, adam tutma, etnik, mezhepsel mensubiyet ve bağlılıklar, “kamu yararından” ziyade özel çıkarların egemen olduğu, karşılıklı çıkar ve bağımlılığa dayanan ve özel menfaat birlikteliğini esas alan bir fiili durumun doğmasını beraberinde getirmiştir.

Refah düzeyi yüksek ve güçlü bir geleceği planlayan ülkelerin, teknolojiyi üretecek ve geliştirecek bilim insanlarını yetiştirmeleri zorunlu olup bu amaç doğrultusunda bilim insanlarının seçimi, çalışılan ortamın bilim üretmeye elverişli olması ve bilimsel çalışmalara değer verilmesinin büyük önemi bulunmaktadır⁷.

Ülkemizde bilim insanlarının seçimi, yükselmeleri, çalışma ortamları gibi konular başta bilim adamları olmak üzere pek çok çevre tarafından ciddi şekilde eleştirilmektedir⁸. Zira günümüzde yüksek öğretimin temel sorunlarından biri de nitelikli bilim adamı sorunudur. Bugün üniversitelerdeki ciddi verimsizliğin temel nedeni bilim adamı yetiştirme ve belirleme yönteminin ciddi ölçütlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Öğretim üyelerinin kendini aşamaması veya bulunduğu ortamın psikolojik baskısına maruz kalması nedeniyle pasif (çekingen) bir bilim adamlığı oluşmaktadır. Bütün bunların sonucunda bilimin ülkemizde istenilen şekilde yeşerememesinin

⁷ YAMAN, s. 1038.

⁸ Uluslararası Yükseköğretim Kongresinde nitelikli bilim insanı yetiştirilmesi sorunu bir öğretim üyesi tarafından şu şekilde özetlenmektedir: “Alman araştırma görevlileri daha başından itibaren “üst rütbeliler”, “yetkili ve yöneticiler” tarafından ezilmeye başlanıyor. İyi araştırma görevlisi olmak hocanın çantasını taşımaktan, her emri harfiyen yerine getirmekten ve özellikle de hiç bir şeye ses çıkarmamaktan ve terbiyeli, uslu çocuk olmaktan geçiyor. Kurulan sistem baş eğmeyi getiriyor ve yaratıcılığı öldürüyor. Kişi daha başından ezilmeye mahkum ediliyor; kişiliğinden kopartılarak, birilerinin istediği kişilikte bir insan olmaya zorlanıyor. Sonra basamaklar sessiz sedasız bazı usuller ve kaideler yerine getirilerek tırmanmaya başlanıyor. Bir ömrün sonunda, Üniversitelerin tozlu odalarında, sesini soluğunu çıkartmadan oturabilenler sonunda Doçentlik, Profesörlük payesine ulaşıyorlar”. ÖZER, s. 459.

temelinde akademisyenlik bilincinin yani bilim felsefesi, bilim kültürü ve tarihi bilinci yetersizliğinin her geçen gün kendini ciddi şekilde hissettirmesidir⁹.

Yüksek lisans, doktora, doçentlik gibi “bilim uzmanı” unvanının kazanılmasını sağlayan akademik çalışmalarda yaşanan ve bilimsel dürüstlüğe aykırı sonuçlar doğuran olaylar her geçen gün eğitim sistemimizde artarak yaygınlaşmaktadır. Özgün ve orijinal bilimsel çalışmalardan ziyade kopyacılık, taklitçilik, ezbercilik, tekrarcılık alışkanlığı, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde birinci derecede sorumluluk üstlenen “akademik personelin” karşı karşıya kaldığı en önemli hastalıkların başında gelmektedir.

Anlaşılabileceği üzere nitelikli bilim insanı yetiştirilmesi hususu Türkiye’nin evrensel ve çağdaş gelişmesine katkı sağlanması yanında ulusal kalkınmaya ve gelişmeye destek olunması bakımından önem taşımaktadır. Ülkemizde; “Öğretim Üyesi Dışındaki Öğretim Elemanı Kadrolarına Naklen Veya Açıktan Yapılacak Atamalarda Uygulanacak Merkezi Sınav İle Giriş Sınavlarına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile¹⁰ öğretim üyeliğine ve bilim insanı olunmasına yönelik ilk aşamalarda objektif nitelikli bir seçme ve belirleme esasının kabul edildiğini söylemek mümkündür. Bu gün lisans eğitimi sonrasında; lisans not ortalaması, ALES, ÜDS, KPDS sınavlarının belli yüzdelere göre belirlenen araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi alımları ile kamu hizmetine alınmada keyfiliğin, torpilin ve kayırmacılığın azaldığını söylemek mümkün iken akademik yaşamın bundan sonraki aşamalarında doktora yeterlilik, yardımcı doçentlik, doçentlik, profesörlük unvanları ve bu unvanlardan kaynaklanan kadro paylaşımında aynı objektifliğin sağlandığını söyleyebilmek mümkün değildir. Özellikle akademik yaşam sürecindeki faaliyetlerin en ayrıntılı inceleme ve değerlendirilmesinin yapıldığı doçentlik sınavı; jüri belirleme, eser inceleme ve değerlendirilmesi, sözlü sınav aşaması gibi sınavın pek çok aşamasında ülkemizde keyfiliğin, kötünliğin, kayırmacılığın ve hatta ideolojik çekişmelerin en fazla gün yüzüne çıktığı bir sınav sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁹ ORTAŞ, http://strateji.cukurova.edu.tr/EGITIM/pdf/ibrahim_ortas_bilimada_mi_01.pdf

¹⁰ 31.07.2008 tarih ve 26953 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Nitelikli bilim insanı seçilememesi ve yetiştirilememesine yönelik yanlış uygulamalar sadece öğretim üyelerinden kaynaklanmamakta bizzat ilgili kurumların etik/hukuk dışı alışkanlık ve uygulamaları da bu niteliksizliğe ve kalitesizliğe zemin hazırlamaktadır. Doçentlik sınavı ile ilgili temel ilke ve kararların alındığı ve bir tanesi Üniversite rektörü olmak üzere her üniversiteden 2 temsilciden oluşan Üniversitelerarası Kurul, Kurul'a bağlı olarak çalışan çeşitli Komisyonlar (Doçentlik Sınav komisyonu, Mevzuat Komisyonu, Eğitim Komisyonu vb.) ile bu Kurulun sekreteryaya işlemlerini yürüten Genel Sekreterlik tarafından tesis edilen işlemlerdeki tutarsızlıklar, eşitsizlikler, torpil, kayırma ve kötüniyete varan işlem ve uygulamalar bu kurulların tarafsızlıkları ve varlık sebeplerinin sorgulanması sonucunu beraberinde getirmektedir.

B. Doçentlik Jürilerinin Belirlenmesi

Doçentlik sınavı ile ilgili olarak Türk Yükseköğretim sistemindeki en tartışmalı konuların başında "doçentlik jürilerinin belirlenmesi" hususu gelmektedir. Öğretmen atamalarında olduğu gibi elektronik bir jüri belirleme sistemi uygulamasının adil sonuçlar doğuracağı öteden beri YÖK ve ÜAK tarafından tartışılmasına rağmen çeşitli güç dengeleri nedeniyle bu zamana kadar elektronik jüri atama sistemi devreye sokulamamıştır. Doçent adaylarının jüri belirlenmesi işlemi halâ doçentlik sınav komisyonlarınca (bu komisyonların keyfi takdir haklarına göre) belirlenmektedir. Aslında günümüzden 20 yıl öncesinde yürürlükte bulunan mevzuatta doçentlik jürilerinin belirlenmesinde adaletin, hakkaniyetin, eşitliğin sağlanabilmesini teminen "**ad çekme usulü**" ile "**bilgisayar sisteminden yararlanma**" usullerinden bahsedilmesine rağmen¹¹ özellikle 1997 yılından sonra kimi ideolojik kaygı-

¹¹ 1 Eylül 2000 tarihli Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin jüri seçimi başlıklı 6.maddesine göre, "Doçentlik Sınav Komisyonu, adayların dilekçelerinde belirttikleri bilim veya sanat dallarına uzmanlık ve araştırma konularına göre ad çekme usulü ile jürilerin asil ve yedek üyelerini gün ve yer belirleyerek seçer ve Üniversitelerarası Kurul'un onayına sunar. Jüriler söz konusu bilim veya sanat dalındaki beş profesörden oluşur. öğretim üyesi sayısı yeterli ise asil üyelerin her biri değişik üniversitelerin veya aynı üniversitenin değişik fakültelerinin öğretim üyeleri arasından seçilir. Her jüri için dört de yedek üye seçilir. Varsa, yedek üyelerden ilk ikisi jüri toplantısının yapılacağı şehirdeki üniversitelerin öğretim üyeleri arasından seçilir. Jürilerin asil ve yedek üyelerin seçiminde bilgisayardan yararlanabilir.

lar ve mücadeleler nedeniyle ad çekme veya bilgisayar yardımıyla yararlanma usulü devreden çıkarılarak komisyon üyelerinin takdirine göre jüri belirleme sistemine geçilmiş ve bu uygulamadan günümüze kadar da bir türlü vazgeçilememiştir.

Akademik camiada doçentlik jürilerinin taraflı oluşturulduğu, objektif jüri oluşumunun sağlanamadığı, jürilerin belli kişi ve gruplar arasında paylaşıldığına yönelik ciddi eleştiriler doçentlik sınavlarının güvenilirliğine gölge düşürmektedir. Aynı bilim dalından başvuran kişiler arasında bazı adaylar için 3 bazı adaylar için ise 5 kişilik jüri kurulması, jüri ile doçent adayları arasında husumet veya menfaate dayalı ilişkiler bulunması, aynı bilim alanındaki bazı jüri üyesi profesörlere 8-10 adaya ait değerlendirme dosyası gönderilirken bazı profesörlere ise hiç değerlendirme dosyası gönderilmemesi, yardımcı doçentlerin doçentliğe yükseltilmelerinde atanan jüri üyelerinin bu vasıflarını bir nüfuz olarak kullanmaları yıllardan beri Üniversitelerarası Kurul bünyesinde ileri sürülen temel eleştiriler arasında yer almaktadır.

Doçentlik sınavına ilişkin işlemler 2547 sayılı Kanunun ...maddesi uyarınca Üniversitelerarası Kurul Başkanlığının (ÜAK) yetki ve sorumluluğunda yürütülmektedir. Ancak günümüzde oldukça hantal ve karar alamayacak bir yapıya dönüşen¹² ÜAK'ın bu misyonu çoğunlukla Genel Sekreterlik veya ÜAK'a bağlı alt komisyonlar (özellikle Doçentlik Sınav Komisyonu, Jüri Belirleme Alt Komisyonları) tarafından yürütülmektedir. 34 Bilim dalında (Matematik, Biyoloji, Fizik,

¹² Mevzuat gereği ÜAK'a birisi Üniversite Rektörü olmak üzere her üniversiteden 2 kişi tarafından temsil edilmektedir. Kanunun ilk yürürlüğe girdiği yıllarda Türkiye'deki üniversite sayısının az olduğu düşünüldüğünde ÜAK'ın misyonuna uygun bir şekilde görev ve sorumluluklarını yürütebileceğini kabul etmek mümkündür. Ancak gelinen aşamada ülkemizde halihazırda 170 Üniversite bulunduğu hesaba katıldığında ÜAK günümüzde toplam 340 Üniversite temsilcisi ile GATA, Polis Akademisi ve Kuvvet Komutanlıkları temsilcilerinden oluşan çok kalabalık ve hantal bir yapıdan oluşmaktadır. Akademik kriterler, eşdeğerlilikler, yeni program ve bölüm açma, isim değiştirme işlemleri, akademik personeli ilgilendiren işlemlerde ÜAK'ta sağlıklı bir tartışma ve karar alma süreci işlemekte, alt komisyonlardan gelen kararlar usulen Kurula sunulup kabul veya reddedilmektedir. ÜAK toplantıları, Genel sekreterlik ve Alt Komisyonlar tarafından hazırlanan doçentlik jüri listelerinin usulen onaylandığı bir şekilde yürütülmekte olup zaten jürilerde değişiklik de dahil olmak üzere pek çok yetkiyi Alt Komisyonlara devretmiş durumdadır. Bu nedenle Alt Komisyonlar ve ÜAK işlemlerini yürüten Genel sekreterlik işlemlerinde keyfilikler, çelişkiler, akademik camia ile uygun olmayan işlem ve eylemlere sıklıkla rastlanılmaktadır.

Hukuk, Cerrahi Bilimler, Dahili Bilimler, Temel tıp Bilimleri gibi) 5'er kişiden oluşan Alt Komisyonlar tarafından tesis edilen işlemler öncelikle 20 kişiden oluşan Doçentlik Sınav Komisyonuna gelmekte¹³, burada gerekli düzeltme ve onay aşamalarından sonra işlemler 345 kişiyi bulan ÜAK'a sunulmaktadır.

C. Doçentlik Jürileri Kaç Kişiden Oluşmaktadır

Doçentlik jürilerinde görev alacak öğretim üyelerinin sayısı öteden beri ÜAK'ın keyfi ve adaletsiz jüri belirleme işlemlerine sahne olan bir konu durumundadır. Gerek 2547 sayılı Kanun ve gerekse ilgili Yönetmelikteki açık düzenlemeye rağmen ilgili komisyonlar "bazı" adaylar hakkında 3 kişilik jüri belirleme işlemini son yıllara kadar sürdürmüşlerdir.

2547 sayılı Kanun'un; "Doçentlik Sınavı" başlığını taşıyan 24.maddesinin (c) bendine göre; "Üniversitelerarası Kurul, adayın başvurduğu bilim veya sanat dalından **beş kişilik** bir jüri ve bu jüri için **iki yedek üye** tespit eder. İlgili bilim veya sanat dalında yeterli öğretim üyesinin bulunmaması halinde, jüri üç üye ile teşkil edilebilir."

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin "Sınav Jürisinin Oluşturulması" başlığını taşıyan 5.maddesine göre de; "Üniversitelerarası Kurul, Doçentlik Sınav Komisyonunun önerisi üzerine, doçentlik başvurusunda bulunan adaylardan her biri için **beş kişilik** bir jüri ve bu jüri için **iki yedek üye** belirler. Jüri için asıl ve yedek üyeler, adayın başvurduğu alan göz önünde bulundurularak belirlenir. Adayın başvurduğu alanda yeterli öğretim üyesinin bulunmaması halinde, istisnai olarak, jüri üç asıl ve iki yedek olmak üzere **beş üye** ile teşkil edilebilir".

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinden açıkça anlaşılacağı üzere doçentlik sınav jürilerinin 5 asıl 2 yedek üyeden oluşması asıl olup istisnai durum ise; adayın başvurduğu alanda yeterli öğretim üyesi bulun-

¹³ Doçentlik Sınav Komisyonunun yapısı da başlı başına tartışma konusudur. Temsilde adalet ilkesi bu komisyon açısından uygulanmamaktadır. Örneğin her bir dönemde sayıları toplam doçentlik başvurularının % 50'sine ulaşan (Tıp alanında 1.000'e yakın aday doçentlik başvurusu yapmaktadır) tıp alanındaki doçent adayları için Komisyonunda sadece 2 profesör bulunmaktadır. Buna karşılık sayıları 50'ye ulaşmayan güzel sanatlar alanından yapılan doçentlik başvuruları için Komisyonunda 5 profesör bulunmaktadır.

maması halinde 3 kişilik jüri belirlenebileceği hususudur. Hal böyle iken öteden beri ÜAK uygulamasında aynı bilim dalından başvuruda bulunan adaylardan, (o bilim dalında yüzlerce profesör öğretim üyesi bulunmasına rağmen) bazıları için 3 bazıları için ise 5 kişilik jüriler belirlenebilmektedir ki bu somut uygulamaların yasal dayanağı olmadığı gibi çoğu zaman kötünietli ve ayrımcı uygulamaların doğmasına da zemin hazırlanmaktadır. Oysa Danıştay İdari Dava Dairelerinin 1990'lı yıllardan bu zamana kadar uzanan ve artık yerleşmiş içtihatlarında jürinin asıl olarak 5 kişiden kurulması zorunluluğu üzerine vurgu yapılmaktadır¹⁴.

D. Doktora/Uzmanlık Sonrası Yayın Yapılmış Olması Şartı

Bir doçent adayı tarafından doçentlik sınavına başvurulabilmesinin en önemli koşulu, adayın doktora/uzmanlık unvanı sonrasında yayın yapmış olmasıdır. Buna göre adayın yüksek lisans veya doktora eğitimi sırasında veya her halükarda doktora/uzmanlığı bitirdiği

¹⁴ Doçentlik sınav komisyonunu düzenleyen maddede açıkça belirtildiği üzere, jürinin, adayın belirttiği bilim veya sanat dalından seçilen beş profesörden oluşması gerekmektedir. Maddenin devamında aynı bilim veya sanat dalında yeter sayıda üye bulunmadığı veya adayın bilim dalı veya uzmanlık ve araştırma konularının özelliği zorunlu kıldığı takdir de bilim veya sanat dallarından jüri seçimi yapılabileceği hüküm altına alınmakta; Ancak bu halde dahi jürinin beş kişiden oluşması gerektiği anlaşılmaktadır. Maddenin son fıkrası ise yeterli sayıda bulunmadığı hallerde, yine jüride öncelikle beş asil üye kalmak koşuluyla yedek üye sayısını ikiye düşürme olanağını tanımakta; şayet bu dahi imkansız olursa jüri üyeleri sayısının üçe indirilmesini kabul etmektedir. Maddenin bu düzenleniş biçimi, adayın bilim veya sanat dalı, yoksa en yakın bilim veya sanat dalından seçilen beş profesörden oluşan bir jüriyi öncelikle aramaktadır. Temyize konu kararlar ilgili dava dosyasının incelenmesinden; Tarımda Enerji Kullanımı Bilim Dalında doçentlik sınavı yapabilecek profesörlerin isimlerinin Danıştay Sekizinci Dairesince Üniversitelerarası Kurul'a sorulduğu ve idarenin verdiği cevapta, beşi ana dalından ondördü ise yakın bilim dalından almak üzere ondokuz profesörün isimlerinin bildirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin, 6.maddesinin 4.fıkrası hükmü uyarınca yakın bilim dalı gözönünde bulundurularak beş kişilik jüri oluşturma imkanı varken, bu yapılmayarak ve 5.fıkranın ilk cümlesindeki hüküm de dikkate alınmadan, jürinin oluşumunda en son çözüm olarak öngörülen üç kişilik jüri belirlenmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir. Ayrıca jürinin oluşumundaki hukuka aykırılığın, davacı tarafından benimsenmesi gibi bir kabule katılma olanağı da bulanmamakta ve bu durumdaki bir işlemin süresi içinde olmak koşuluyla dava konusu halinde incelenmesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle davacının temyiz isteminin kabulü ile Danıştay Sekizinci Dairesi kararının bozulmasına karar verildi. DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ 1993/530 1991 254 ... 05.11.1993 TARİH (DAN-DER; SAYI:89)

tarihten önce yapmış olduğu yayınların doçentlik eser inceleme aşamasında neticeye etkili hiçbir katkısının olmaması, bir başka ifade ile doçentliğe başvuruda asgari koşulun sağlandığı yayınlar içerisinde yer almaması gerekmektedir. Buna rağmen günümüzde pek çok doçentlik başvurusunda adayların, doktora/uzmanlık eğitimi sırasında (söz konusu unvanların alınmasından önceki dönemde yani lisansüstü öğrenciliği sırasında) yapmış olduğu yayınlarla doçentlik sınavına başvurdukları ve hatta bu şekildeki başvuruları sonrasında da doçentlik sınavında başarılı oldukları görülmektedir. Doçentlik eser incelemesi ve değerlendirilmesi aşamasında jüri üyeleri tarafından yapılan incelemede de dikkat edilmesi gereken; adayın doktora sonrasında özgün ve bilim adına ortaya katma değer katabilecek bilimsel yayın ve çalışmalarının olup olmadığı hususunda yoğunlaşması gerekmesine rağmen jüri üyeleri tarafından da bu hususa dikkat edilmediği görülmektedir. Aşağıdaki dipnotta bu şekilde doçentlik eser inceleme aşamasında jüri üyeleri tarafından başarılı bulunan bir aday hakkında ÜAK Hukuk Müşavirliği tarafından düzenlenen rapora yer verilmekte ve adayın doktora sonrası yayınları olup olmadığı hususuna özellikle vurgu yapılmaktadır¹⁵.

Bu hukuki mütalaadan da anlaşılacağı üzere doktora/uzmanlık eğitimlerinden sonra doçentlik sınavına başvurulabilmesi için aranan asgari yayın koşulu sağlanmadığı halde, lisansüstü öğrenciliği sırasında yapılan yayınlarla doçentliğe müracaat edilmekte ve hatta jüri üyeleri tarafından da mevzuat gereği yapılması gereken inceleme

¹⁵ Doçent aday; AZA 2008 yılında doktora bitirmiş olup mevzuat gereği doçentlik başvurusunda değerlendirmeye alınacak çalışmalarının doktora sonrası yayımlanmış özgün bilimsel çalışmalar olması gerekmektedir. Adayın doktora mezuniyet tarihi 10.07.2008 tarihidir. Adayın A1 Kodlu yayını 2006 tarihli yani doktora öncesi yayımlanmış bir yayın olup puanlamaya dahil edilmemesi, asgari koşul beyanında gösterilmemesi gerekirken aday tarafından beyan edilmiş ve jüri üyeleri tarafından da puanlamaya tabi tutulmuştur. Doktora öncesi 2006 tarihli bu yayına yapılan atıflar nedeniyle de adaya puan verilmiştir. Adayın A2 Kodlu yayını 2006 tarihli yani doktora öncesi yayımlanmış bir yayın olup puanlamaya dahil edilmemesi, asgari koşul beyanında gösterilmemesi gerekirken aday tarafından beyan edilmiş ve jüri üyeleri tarafından da puanlamaya tabi tutulmuştur. Adayın A3 Kodlu yayını 2008 tarihli bir yayın olup doktora mezuniyet tarihinden önce yayımlanmış olup puanlamaya dahil edilmemesi, asgari koşul beyanında gösterilmemesi gerekirken aday tarafından beyan edilmiş ve jüri üyeleri tarafından da puanlamaya tabi tutulmuştur. Adayın, jüriler tarafından incelemeye tabi tutulan A5-A6 kodlu yayınları, ÜAK'ta bulunan dosyasında özgeçmiş ve eserler listesinde yer almamasına rağmen, jüriye gönderilen dosya içerisinde her nasılsa yer almıştır. Adayın B1-B2 kodlu yayınları doktora öncesidir. Puanlamaya dahil edilmemesi gerekirken dahil edilmiştir.

yapılmaksızın adaylar hakkında “başarılı” şeklinde raporlar düzenlenmektedir.

ÜAK Doçentlik işlemlerinde en sık rastlanılan ihlallerden bir tanesi de doçentlik başvurusu yapılmasından sonra yapılan bilimsel çalışmaların her nasılsa sonradan dosyaya eklenmesidir. Bu aşamada idari bir suiistimalin olduğunu belirtmek daha uygun olur. Jüri üyeleri ancak doçentlik başvurusu yapıldığı tarihe kadarki yapılmış bilimsel çalışmalara göre aday hakkında bir eser inceleme raporu yazma yetkisine sahiptir. Ancak adaylar doçentlik başvurularını ÜAK Genel Sekreterliğine teslim ettikten sonra, başvuru dosyaları ile ilgili idari süreç devam ederken bu süreç içerisinde yapılan yayınlar da daha sonra getirilip başvuru dosyasına eklenmekte ve bu şekilde dosya adeta “kabartılmaktadır”¹⁶.

E. Doçentliğe Başvuruda Asgari Koşulun Sağlanabilmesi İçin Lisansüstü Tezlerden Üretilmemiş Yayınlarla Başvuru Yapılması Zorunluluğu

Doçentlik başvurularında adaylardan; asgari başvuru koşulunu sağlayan yayınlarının adayın lisansüstü tezlerinden üretilmediği ve ayrıca söz konusu yayınların doktora/uzmanlık/sanatta yeterlilik unvanlarının elde edilmesinden sonraki tarihte yayınlanan özgün bilimsel eserler olduğu yönünde imzalı başvuru evrakları alınmakta, adaylar imzaladıkları bu metinle yayınlarıyla ilgili doçentlik mevzuatında bulunan temel ilke ve kuralları sağladıklarını taahhüt etmektedirler.

¹⁶ 30 Nisan 2010 tarihinde başvuru dönemi sona ermesine rağmen (aday 22.04.2011 tarihinde başvuru yapmıştır) nasıl olup da 24.11.2010 tarihinde (yani başvuruların sona ermesinden 7 ay sonra) Asgari Koşul Bildirim Formu doldurarak dosyaya eklediği hususu da incelenmesi gereken bir başka konudur. Özgeçmiş ve eserler listesi ile asgari koşul beyanname formu birbiri ile çelişmektedir. Adayın A5 Kodlu yayını 2010 tarihli yani doktora sonrası yayımlanmış bir yayın olup ancak başvuru tarihi olan Nisan 2010 tarihinden sonra yayımlanmıştır. Başvuru tarihinden puanlamaya dahil edilmemesi, asgari koşul beyanında gösterilmemesi gerekirken aday tarafından beyan edilmiş ve jüri üyeleri tarafından da puanlamaya tabi tutulmuştur. Adayın A6 Kodlu yayını 2010 tarihli yani doktora sonrası yayımlanmış bir yayın olup ancak başvuru tarihi olan Nisan 2010 tarihinden sonra yayımlanmıştır. Başvuru tarihinden puanlamaya dahil edilmemesi, asgari koşul beyanında gösterilmemesi gerekirken aday tarafından beyan edilmiş ve jüri üyelerine gönderdiği özgeçmiş ve eserler listesinde de bu yayına yer verilmiştir. Adayın B4-B5-B6 kodlu yayınları, başvuru tarihi süre sonu olan 30.04.2010 tarihi sonrası olup ayrıca ÜAK'a verilen özgeçmiş ve eserler listesinde de yer almamakta olup her nasılsa jüri üyelerine gönderilen listede gösterilmiş ve bazı jüri üyelerince de puanlamaya tabi tutulmuştur.

Bu çerçevede; doçentlik başvurusunun geçerli olabilmesi için başvuruya esas yayınların doktora/uzmanlık/sanatta yeterlilik eğitimlerinden sonra yayımlanan eserler olması ve adayın lisansüstü tezlerinden üretilmemiş olması gerekmekte olup bu ilkeleri sağlamayan yayınlarla yapılan başvurular; jüri üyelerini yanıltmayı amaçlayan ve etik ihlal olarak kabul edilen eylemler arasında kabul edilmektedir¹⁷. Ancak bu ilkenin uygulanmasında ÜAK tarafından bölümler ve adaylar arasında ayrımcılık yapılmakta olup bu durumun eşitlik ilkesi ile uygun olmadığı kanaatindeyim¹⁸.

Burada lisansüstü tezlerden üretilen yayınların doçentlik başvurularında asgari koşulu sağlayan yayınlar olarak gösterilememesi hususu hem doçent adayının kendi yazmış olduğu lisansüstü tezler hem de üniversite öğretim üyesi ve tez danışmanı olarak yönetmiş olduğu lisansüstü tezlere yönelik olarak uygulanmaktadır. Bu çerçevede bir

¹⁷ Dava dosyasının incelenmesinden,Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümünde yardımcı doçent kadrosunda görev yapan davacının, Matematik Bilim Alanı, Uygulamalı Matematik ve Matematiksel Analiz anahtar sözcüklerinden doçentlik sınavına başvurduğu, eser inceleme aşamasında oluşturulan beş kişilik jüri üyelerinin bazıları tarafından başarılı bulunmakla birlikte doçentlik başvurusunda asgari koşulları sağlamak üzere sunduğu iki yayının doktora tezinden üretilmesi nedeniyle bilimsek etiğe aykırılık bulunduğu tespitinin de yapılması üzerine konunun etik komisyona havale edildiği, etik komisyonca oluşturulan 3 kişilik alt komisyon tarafından davacının yayınları incelenerek hazırlanan ortak raporda söz konusu iki yayının hem konu hem yöntem ve sonuçlar hem de metin yazımı olarak doktora tezinin belirli parçalarıyla birebir örtüştüğü sonucuna varılarak etik ihlalinde bulunulduğunun tespit edildiği ve davacının “doktora tezinden yayın üreterek jüriyi yanıltıcı beyanda bulunmak” şeklindeki etik ihlali nedeniyle doçentlik başvurusunun reddi ile 1 yıl süre ile doçentlik sınavına girememe yaptırımının Üniversitelerarası Kurul’a önerildiği, söz konusu öneri doğrultusunda davaya konu işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır. Bu durumda davacı hakkında; “doktora tezinden yayın üreterek jüriyi yanıltıcı beyanda bulunmak” şeklindeki etik ihlali nedeniyle etik kurallarına aymadığı gerekçesi ile doçentlik başvurusunun reddi ile 1 yıl süreyle doçentlik sınavına girememe yaptırımının uygulanmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ’nin 2009/999 E., 2010/1773 K. sayılı ilamı.

¹⁸ Örneğin Mühendislik temel alanında doçentlik başvurusu yapılabilmesi için makalelerin en az birinin lisansüstü tezlerden üretilmemesi şartı bulunmaktadır. Yani mühendislik temel alanında doçent olabilmek için sadece bir makalenin lisansüstü tezlerden üretilmemesi yeterli olup diğer makaleler lisansüstü tezlerden üretilse bile doçentliğe başvuru için bir engel bulunmamaktadır. Oysa Hukuk, Tıp, Sosyal, Beşeri, İdari Bilimler gibi alanlarda doçentliğe başvuruda asgari koşulu sağlayabilmek için gösterilen makalelerin lisansüstü tezlerden üretilmemesi şartı bulunmaktadır.

doçent adayının, tez danışmanı olarak yönetmiş olduğu lisansüstü tezlerden üretilen yayınlara kendi ismini 1.sırada yazmak suretiyle asgari koşulu sağlayan yayınlar olarak bu yayınlarla doçentlik sınavına müracaat edilmesi durumunda da etik bir kusurun oluştuğu kabul edilmektedir¹⁹.

Yönetmeliğe göre davacının doktora sonrası eserlerinin değerlendirilmeye alınacağı açıktır. Davacının ise doktora sonrası niteliğine sahip olmayan yayınlarını bu durumu belirtmeden asgari koşulların sağlandığına ilişkin bildirim formuna yazdığı görülmektedir. Bu durumda her ne kadar davacı tarafından asgari koşulların sağlandığına ilişkin bildirim formuna doktora tezinden üretildiği ileri sürülen eserlerine puan vermediği, bu nedenle etik ihlalinde bulunmadığı iddia edilmiş ise de **davacının doktora sonrası niteliğine sahip olmayan yayınlarını bu durumu belirtmeden asgari koşulların sağlandığına ilişkin bildirim formuna yazdığı ve bu suretle jüriyi yanıltıcı beyanda bulunduğu açık olduğundan** davacının Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 11.maddesi gereğince başvurusunun reddi ile doçentlik sınavına 1 yıl girememe cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır²⁰.

F. Yayınlarda “Başlıca Yazar Olma” Şartının Yerine Getirilmesi

Günümüzde akademik camiada ortak yazarlı makalelere sıklıkla rastlanılmaktadır. Özellikle bir proje kapsamında yürütülen çalışmaların yayın aşamasına dönüştürülmesinde projede görev alan ve

¹⁹ Davacının doçentlik dosyasının Etik Komisyona gönderilmesinin ardından dosyanın iletildiği alt komisyon tarafından yapılan incelemede, davacının yüksek lisans tezlerinden üretilmiş makalelerde kendisini birinci yazar olarak göstererek etik ihlalinde bulunduğu saptanmıştır. Dava konusu işleme temel olan etik ihlal iddiası jüri üyelerince tutulan tutanak ve raporda; “davacının bilimsel eserlerinin yönettiği lisansüstü tezlerden üretilmesi” olarak açıkça belirtildiğinden ve jüri üyelerince Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına iletilen yazılarda davacının eserlerinden etik ihlali iddiasına temel olabilecek örnekler de yer verildiğinden, davacının 3.11.2006 tarihinde yapılan sözlü sınavındaki etik ihlal iddialarından farklı olarak, bilimsel eserlerinin yönettiği lisansüstü tezlerden üretildiği konusunda tereddüte düşüldüğünden bahisle doçentlik sınavı dosyasının Etik Komisyona gönderilmesine ilişkin dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık görülmemiştir. ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ nin 2010/160 E., 2010/220 K. sayılı ilamı.

²⁰ ANKARA 13.İDARE MAHKEMESİ’ nin 2007/2435 E., 2008/1139 K. sayılı ilamı.

çalışmalara katkıda bulunan kişilerin tamamının isminin yayına yazılması gerekmektedir. Özellikle laboratuvar çalışmalarının önem kazandığı Mühendislik, Tıp, ziraat, biyoloji fizik, kimya gibi alanlarda ortak yazarlı yayınlara daha fazla rastlanmaktadır. Ancak akademik camiada haksız yazarlık, hayalet yazarlık, hediye yazarlık gibi etik dışı davranışların çok yaygın olduğu da bilinmektedir. **ÜAK kararına göre doçentlik başvurusunda bulunabilmek için “Başlıca yazar” şartının yerine getirilmesi gerekmektedir.** “Başlıca yazar” kavramından ne anlaşılması gerektiği yine ÜAK kararında sınırlı olarak sayılmış olup buna göre;

1. Tek yazarlı makale
2. Danışmanlığını yaptığı lisansüstü öğrenci(ler) ile birlikte yazılmış makale,

Doçentlik başvurusu yapılabilmesi için adayların “başlıca yazar” şartını sağlayabilecekleri makaleler olarak kabul edilmektedir. Yukarıda belirtildiği şekilde tek yazarlı makalesi veya danışmanlığını yaptığı lisansüstü öğrenci(ler) ile birlikte yazılmış makalesi bulunmayan adayların başvuruları jüri belirleme ve ön inceleme işlemlerini yapan komisyonları tarafından reddedilmektedir²¹.

“Başlıca Yazar” kriteri ile ilgili olarak bir diğer sorun doçentliğe başvuran adayın tez danışmanı olarak lisansüstü tez öğrencileri ile

²¹ Davacının, doçentliğe yükseltilmesi isteğiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin davalı idare işleminin iptali istenilmektedir. Temel alan danışma komisyonu tarafından belirlenen Temel Alan Tabloları ve Başvuru Koşullarında, Mühendislik Temel alanı içinde yer alan yer bilimleri mühendisliği için doçentlik alanı ile ilgili SCI-Expanded veya SSCI kapsamındaki dergilerde yayımlanmış (editöre mektup, özet ve kitap kritiği hariç) en az 3 özgün makalenin bulunması, bunlardan, adayın yaptığı lisansüstü tezlerden üretilmemiş en az birinin SCI-Expanded kapsamındaki dergilerden birinde “başlıca yazar” olarak yayımlanmış olması gerektiği belirtilmiştir. Mahkememizce yaptırılan bilirkişi incelemesinde davacı tarafından sunulan eserlerin bilimsel içerik yönünden yeterli olduğu ancak davacının SCI-Expanded kapsamındaki dergilerin birinde “başlıca yazar” olarak yayımlanmış en az 1 eserinin bulunmasına ilişkin 91 nolu koşulu taşımadığı yönünde görüş bildirilmiş, rapor mahkememizce yeterli bulunmuştur. Buna göre Doçentlik Yönetmeliğinde temel alan olarak belirlenen alanlarda sınava girecek adayların Temel Alan Danışma Komisyonu tarafından belirlenen temel koşulları taşımaları gerektiği açık olup davacının SCI-Expanded kapsamındaki dergilerden birinde “başlıca yazar” olarak yayımlanmış en az bir eserinin bulunmasına ilişkin 91 nolu koşulu taşımadığı anlaşılmakla tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamıştır. ANKARA 6. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2002/985 E., 2004/71 K. Sayılı ilamı.

yayın yapması durumunda “birinci veya ikinci tez danışmanı olmasının”, başlıca yazar kriterinin belirlenmesinde bir etkisinin olup olmadığı hususudur. Doçentlik başvurusunda asgari koşulu sağlayan yayın olarak gösterilen makalenin ikinci tez danışmanı olarak yazılan bir makale olduğu gerekçesiyle doçentlik başvurusu reddedilen bir aday tarafından açılan iptal davasında idare mahkemesi tarafından verilen bir kararda; “ÜAK tarafından birinci danışman ve ikinci danışman konusunda bir ayırım yapılmadığı ayrıca Lisansüstü eğitim Öğretim Yönetmeliğinin 20/A maddesinde tez çalışmasının niteliğine göre ikinci tez danışmanının atanabileceği” hususlarına vurgu yapılarak doçent adayının ikinci tez danışmanı olarak doktora öğrencisi ile birlikte yaptığı çalışma sonucunda üretilen yayında “başlıca yazar” şartının yerine getirilmiş olduğuna karar vermiştir²².

G. Yayınların “Özgün Olması” Şartı ve Özgünlüğü Belirlemede Yetki

Özgün veya orijinal kavramı, yeni benzersiz, farklı, değişik, kendine özgü bir niteliği çağrıştırmaktadır²³. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda da “özgün” kelimesine yer verilmektedir. (Bknz. m.8, 17, 45, 80). Ancak kanaatimce “özgün” kavramı ile iki farklı anlam kastedilmekte olup Doçentlik Sınav Yönetmeliğinde kastedilen; “orijinal, benzersiz, farklı, değişik, kendine özgü, daha önce çalışılmamış” olmak şeklindedir. Buna karşılık 5846 sayılı Kanunda her iki anlam da kastedilmekte olup hem “orijinal, tek, benzersiz olma” hem de “sahibine ait anlatım yöntemi ve anlatım gücü” kastedilmektedir²⁴. Bu çerçevede daha önce ortaya konulmuş bir eserin (örneğin bir müzik eserinin) yorumlanma şekli ve yorumlanma yöntemi de o esere özgünlük kazandırabilecektir.

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 4’ üncü maddesinin 2’inci paragrafının c bendinde; “Doktora, tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlik unvanı iktisap edildikten sonra, doçentlik başvurusunda bulunulacak olan anabilim dalında **özgün** bilimsel yayın ve çalışmaların yapılmış olması, şarttır” hükmü yer almaktadır. Doçentlik eser inceleme aşamasında

²² Ankara 5.İdare Mahkemesinin 2009/1690 E., 2010/382 K. Sayılı ilamı.

²³ BAYTAN, s. 10.

²⁴ Bknz. Aynı fikirde BAYTAN, s. 10.

jüri üyeleri tarafından doçent adaylarının eserleri hakkında yapılan değerlendirmelerde üzerinde önemle durulan konulardan bir tanesi de “yayınların özgün olması” koşuludur. Ancak “özgün” kavramından ne anlaşılması gerektiği tartışmalı olup bu aşamada jüri üyelerinin takdir yetkisi devreye girmekte çoğu zaman da bu yetki keyfi ve kötü-niyetli kullanılabilir. Özgünlük kavramına yüklenen mana jüri üyeleri arasında farklı değerlendirilebildiği gibi zamana göre de farklı anlamlar kazanabilen bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. jüri üyeleri doçent adaylarının eserlerinin özgün olmadığı yönünde eleştiriler ileri sürerken buna gerekçe olarak ; “zaten daha önce defalarca çalışılmış ve yayın haline getirilmiş, bilim dünyasına herhangi bir katkısı olmayan, yeni ve farklı bir fikri yansıtmayan” yayınlar olarak doçent adaylarının eserlerini nitelendirmektedir. Bununla birlikte doçentlik başvuruları ile ilgili olarak eserlerin özgün olup olmadığı konusunda değerlendirme yapma yetkisi jüri üyelerine ait olup, başvuruları ön incelemeye tabi tutan ve jüri belirleme işlemini yapan komisyonların, özgünlük değerlendirmesi yapması mümkün değildir²⁵.

H. Ulusal/Uluslararası Hakemli Dergi Kavramı

Doçentlik başvuru ve eser incelemesi aşamasında ortaya çıkan sorunlardan bir tanesi de adayların yayınlarının yayımlandığı dergilerin ulusal veya uluslararası hakemli dergi olup olmadığı hususundan kaynaklanmaktadır. Esasında Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin hiçbir yerinde doçentliğe başvurabilmek için ulusal veya uluslararası hakemli dergilerde yayın yapılması zorunluluğuna ilişkin bir düzenleme yer almamasına rağmen bu zorunluluk ÜAK kararlarından kaynaklanmaktadır.

²⁵ Davalı idarece yapılan değerlendirme sonucunda (davacının) başvurusunda belirttiği A3 A4 A5 nolu yayınların SCI-Expanded kapsamındaki dergilerde başlıca yazar olarak yayımlanmış özgün makale olmadığı anlaşıldığından bahisle Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 4.maddesi uyarınca davacının başvurusunun iptal edildiği, anılan işlemin iptali istemi ile bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Davalı idarece başvuru aşamasında yayınların özgün olup olmadığı yönünden değerlendirme yapılmasının eser inceleme aşamasında geçerli olan bir husus olduğu, başvuru aşamasında davacının yayınlarının içeriğine yönelik bir değerlendirme yapılmasının mümkün bulunmadığı açık olup başvuru koşullarını yayınların içeriği yönünden de değerlendirme yaparak genişletme suretiyle tesis olunan davacının doçentlik başvurusunun reddine ilişkin işlemde hukuka uygunluk görülmemiştir. ANKARA 9.İDARE MAHKEMESİ’ nin 2009/1570 E., 2010/995 K. sayılı ilamı.

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin “Başvuru zamanı ve şartları” başlığını taşıyan 4’üncü maddesinin 2’inci paragrafının (c) bendinde; doçentlik başvurusu için; “Doktora, tıpta uzmanlık veya sanatta yeterlik unvanı iktisap edildikten sonra, doçentlik başvurusunda bulunulacak olan anabilim dalında özgün bilimsel yayın ve çalışmaların yapılmış olması” şartı düzenlenmiştir.

ÜAK tarafından yapılan tanıma göre “Ulusal Hakemli Dergi”; Editörü ve en az beş değişik üniversitenin öğretim üyelerinden oluşmuş danışmanlar grubu olan, bilimsel/sanatsal özgün araştırma makaleleri yayınlayan, yılda en az iki kez yayımlanan ve son beş yılda düzenli olarak basılıp dağıtımı yapılmış, üniversite kütüphanelerinde erişilebilir olan dergiyi ifade etmektedir.

Uygulamada jüri üyeleri tarafından adayların yayınlarının incelenmesi aşamasında, eserlerin yayınlandığı dergilerin ulusal veya uluslararası hakemli dergi olmadığı yönünde raporlar tanzim edilmekte ve dolayısıyla adayların bu yayınları değerlendirmeye alınmayarak puan verilmemektedir. Çoğu zaman bu iddiaların hukuki dayanağı bulunmamakta olup idari yargı organlarınca da gerek ilgili dergi nezdinde yapılan inceleme ve araştırma ve gerekse TÜBİTAK ve YÖK verileri esas alınarak dava konusu edilmeleri halinde bu şekildeki değerlendirme raporları ve sonuç olarak adayların “başarısız” olduklarına yönelik işlem iptal edilmektedir²⁶. Aşağıda ÜAK tarafından bazı

²⁶ Davacının 2009 yılı Nisan Ayı doçentlik başvurusunun iptal edilmesine ilişkin davalı idare işleminin iptali istenilmektedir. Uyuşmazlık; “MJES Mediterranean Journal of Education Studies” adlı derginin SSCI, SCI-Expanded, AHCI veya eğitimle ilgili uluslararası alan indeksleri kapsamında özelde, uluslararası alan indekslerinden olan “British Education Index” de yer alıp almadığından kaynaklanmaktadır. Dosyada mevcut MJES Mediterranean Journal of Education Studies adlı derginin editörü Prof. Ronal G.Sultana’dan alınan yazıda; derginin British Education Index tarafından tarandığı, British Education Index’in müdürü Phil Sheffield’den alınan yazıda da MJES Mediterranean Journal of Education Studies” adlı derginin içeriğini, derginin yayına başladığı 1996 yılından itibaren kapsadığı ve davacının makalesinin British Education Index içerisinde tarandığı belirtilmiş bulunmaktadır. Bu durumda davacının 2009 yılı Nisan ayı doçentlik başvuru döneminde Eğitim Bilimleri ve Öğretmen Yetiştirme Temel alanı Asgari Başvuru Koşullarını sağladığına ilişkin beyannameye belirttiği A3 numaralı yayının yayınlandığı MJES Mediterranean Journal of Education Studies” adlı derginin eğitimle ilgili uluslararası alan indeksleri kapsamında olan British Education Index’de yer aldığı görüldüğünden, aksi gerekçe ile tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmamaktadır. ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ’nin 2010/31 E., 2010/1058 K. Sayılı ilamı.

jüri raporları ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelere yer verilmekte olup bu değerlendirmelerde özellikle ulusal/uluslararası hakemli dergi kavramının jüri üyeleri tarafından suiistimal edilebildiği ve doçent adaylarının mağdur edildiği görülmektedir.

Doçentlik başvurusunda bulunan Osmaniye Korkutata Üniversitesi öğretim üyesi MFÇ ile ilgili olarak; adayın jüri üyelerinin bir tanesi hariç tamamı adayın çalışmalarını başarılı bulmuş ve asgari 6 puanın üzerinde bir puanla çalışmalarını değerlendirmişler olup ancak bir jüri üyesi adaya 1, 8 puan vermiştir. Jüri üyesi adayın çalışmalarının yayınlandığı Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisini Uluslararası Hakemli dergilerden saymamakta, gerekçe olarak da; "Bir derginin uluslararası veri tabanlarında taranıyor olması o derginin uluslar arası olduğunu göstermez, derginin hakemlerinin de dünyanın çeşitli ülkelerinden olması gerektiğini" belirtmekte olup bu değerlendirmeler TÜBİTAK'ın verileriyle ve değerlendirmeleriyle bağdaşmamakta ve kabul edilebilir bir yanı bulunmamaktadır.

Doçentlik başvurusunda bulunan Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi AB ile ilgili olarak; adayın jüri üyelerinin bir tanesi adayı başarısız bulmuş diğer üye asgari koşulları sağlamadığını (AF-Kocaeli Üniv.) beyan etmekte olup diğer 3 üye ise Başarılı raporu düzenlemiştir. Başvuru koşulunu sağlamadığını beyan eden jüri üyesi adayın A2 ve A4 nolu yayınlarının kendi kanaatine göre uluslararası endekslerde taranmadığını beyan etmekle birlikte bu ifadesinin haklı gerekçesi bulunmamakta, Ulakbim ve YÖK sisteminde endekslerde tarandığı anlaşılmaktadır. Aday hakkındaki bu tespitin geçerliliği bulunmamaktadır.

Doçentlik başvurusunda bulunan Anadolu Üniversitesi öğretim Üyesi FB ile ilgili olarak; adayın jüri üyelerinin bir tanesi Başarısız, bir tanesi başvuru koşullarının sağlanmadığı yönünde rapor düzenlemiş olup bu raporu düzenleyen jüri üyesi adayın, Ulakbim tarafından sosyal bilimler endeksinde taranan Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi ve İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi dergisinde yayımlanan iki makalesini değerlendirme dışı bırakmakta olup adaya bu makalelerden dolayı 0 puan vermiştir. Bu işlemin hukuki bir gerekçesi bulunmamaktadır. Yayınların içeriklerine olan eleştiriler, bu yayınların ulusal/uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makale olmasını engellememektedir. Jüri üyesinin bu değerlendirmeleri TÜBİTAK'ın verileriyle ve değerlendirmeleriyle bağdaşmamakta ve kabul edilebilir bir yanı bulunmamaktadır.

Doçentlik başvurusunda bulunan İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi MKSÖ ile ilgili olarak adayın jüri üyelerinin bir tanesi başvuru koşullarının sağlanmadığı yönünde rapor düzenlemiş olup bu raporu düzenleyen jüri üyesi adayın, Ulakbim tarafından sosyal bilimler endeksinde taranan ; Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi ve Uludağ Üniversitesi İİBF dergisinde yayımlanan toplam 4 makalesini değerlendirme dışı bırakmakta olup adaya bu makalelerden dolayı 0 puan vermiştir. Bu işlemin hukuki bir gerekçesi bulunmamaktadır. Yayınların içeriklerine olan eleştiriler, bu yayınların ulusal/uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makale olmasını engellemektedir. Jüri üyesinin bu değerlendirmeleri TÜBİTAK'ın verileriyle ve değerlendirmeleriyle bağdaşmamakta ve kabul edilebilir bir yanı bulunmamaktadır.

I. Doçentlik Başvurusunda Adayların Uluslar Arası Bilim Dillerinden Birini Bildiğini Belgelemesi Şartı

Doçentlik başvurularında idari olarak tamamlanması gereken şartlardan bir tanesi de adayların; “uluslararası bilim dillerinden birini bildiğini belgelemesi” şartıdır. Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 4’üncü maddesinin 2’inci paragrafının (b) bendine göre; doçentlik başvurusu için “Merkezi yabancı dil sınavında başarılı olunması” gerektiği hüküm altına alınmaktadır.

Aynı maddenin 4’üncü paragrafında ise; “Doçentlik başvurusunda bulunabilmek için adayın, Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında dört yıllık lisans programında yabancı dil olarak öğretilen, kendi alanında akademik bakımdan ilerlemesini sağlayan ve uluslararası geçerliliği bulunan dillerden birini bildiğini, ÖSYM tarafından yapılan merkezi yabancı dil seviye belirleme sınavından en az altmışbeş puan alarak, belgelemesi gerekir. Anabilim veya bilim dalı belli bir dille ilgili olanlar, bu sınavı başka bir yabancı dilde vermekle yükümlüdürler” ifadelerine yer verilmektedir.

Bu hükümlerin değerlendirilmesinden; adayların yabancı dil bilgisine ilişkin temel amaç ve gerekçenin; adayın “kendi alanında akademik bakımdan ilerlemesini sağlaması” olarak belirlendiği görülmektedir. Doçent adaylarının dil bilgilerine ilişkin yaşanan uyuşmazlıklarda idare mahkemesi kararlarında mevzuatta belirtilen bu amaca vurgu yapılmaktadır. İdare Mahkemesi kararlarında vurgu yapıldığı üzere; “Akademik kariyerin önemli bir basamağı olan doçentlik için belli dillerde yabancı dil koşulu aranmasında, tüm dünyada yaygın olan temel

diller kullanılmak suretiyle evrensel bilgiye daha rahat ulaşılması ve öğretim üyelerinin daha iyi yetişmesinin amaçlandığını söylemek de mümkündür²⁷.

Yönetmelikte vurgu yapılan “*merkezi yabancı dil sınavı*” hususunda da zaman zaman değişiklikler yaşanmaktadır. Önceki uygulamalarda KPDS ve ÜDS olarak bilinen uygulamadan vazgeçilerek sınav türü teke indirilerek bu sınavlar yerine Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (YDS) adıyla tek bir sınav sistemine geçilmiştir²⁸. Bu günkü uygulamada; geçerlilik süresine ilişkin herhangi bir sınırlama olmaksızın ÜDS, KPDS, YDS sınavlarından 65 ve üzeri puan alınması durumunda doçentlik sınavına başvuru için gerekli şart sağlanmış olmaktadır²⁹.

Doçentlik sınavı ile ilgili olarak tartışmalı bir diğer konu dillerin türüne ilişkin uygulamadır. Önceki uygulamada doçentlik başvurusu için sadece İngilizce, Fransızca ve Almanca dilleri “bilim dili” olarak kabul edilmiş ve bu diller dışındaki dil belgeleri doçentlik başvuruları için kabul edilmemiştir³⁰. Ancak daha sonra ÜAK tarafından alınan

²⁷ Karşı oy gerekçesinden alınmıştır. Karşı oy gerekçesinde; idari işlemin gerekçesinin hukuki dayanaktan yoksun olduğu kabul edilmekle birlikte (Davacının Yugoslavya’da doğup büyümesi ve orada Üniversiteyi bitirmesi nedeniyle Sırpçayı biliyor olması, Sırpça dilinden verdiği KPDS belgesinin kabul edilmemesine gerekçe olamayacağı tartışmasızdır) mevzuat gereğince İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinden veya Üniversitelerarası Kurul tarafından doçentlik başvurularında kabul edileceği belirtilen dillerden KPDS belgesi getirilmesi zorunluluğu karşısında Sırpça’nın bu dillerden olmadığı ve davanın reddedilmesi gerektiği belirtilmektedir. ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ’nin 2004/2547 E., 2007/1382 K. sayılı ilamı.

²⁸ Bknz. 04.01.2013 Tarih ve 28518 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yabancı Dil Bilgisi Seviye Belirleme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

²⁹ http://www.uak.gov.tr/kilavuzlar/Kilavuz_YabancıDil%20Kararları.pdf

³⁰ Uyuşmazlık, ...Üniversitesi Fen edebiyat Fakültesi Kimya Bölümünde yardımcı doçent olan davacının doçentlik sınavına girebilmesi için gerekli olan yabancı dil koşulunu sağlamaya yönelik olarak Arapça dilinden KPDS sınavından almış olduğu 73 puana ilişkin sonuç belgesinin geçerli kabul edilmesi isteminin Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca reddedilmesinden kaynaklanmaktadır. Yasa ve Yönetmelik hükümleri ile getirilen yabancı dil koşulu ile amaçlanan, Doçentlik kadrosuna atanacak akademik personelin yabancı dilde yayımları takip edebilmesi, bilimsel gelişmeye katkıda bulunabilmesi, ve bunu öğretim faaliyetlerine de yansıtabilmesi olduğu, bu açıdan öncelikle belirlenen İngilizce, Almanca, Fransızca dilleri dışındaki bir yabancı dilin eşdeğer kabul edilmesinin Üniversitelerarası Kurul kararı ile mümkün bulunduğu ancak Kurulun bu belirlemeyi yaparken anılan amaç doğrultusunda ilgili olunan bilim dalını da dikkate alması gerektiği tabidir. Bu durumda Kimya Bölümünde yardımcı doçent olan davacının ilgili olduğu bilim dalı ve yabancı dil koşulunun getirilme amacı birlikte gözetilerek

karar gereği; Ekim 2011 döneminden itibaren doçentlik sınavı başvurularında bütün alanlar için İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Rusça, Arapça, Çince, Japonca ve Farsça dillerinden başvuru yapılabileceği kararlaştırılmıştır³¹. Oysa Doçentlik Sınav Yönetmeliğinde; “Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında dört yıllık lisans programında yabancı dil olarak öğretilen” bir dilden puan alınması gerektiği düzenlenmiştir. Yönetmelik hükmü yabancı dil bilgisine ilişkin şartları oldukça geniş tutmasına ve ÖSYM uygulamasında, dillerle ilgili yapılan merkezi sınav türleri ÜAK tarafından belirlenen dil türlerine göre oldukça çeşitli olmasına rağmen ÜAK tarafından alınan kararlar dil türü sayısı 10 dil olarak belirlenmiştir³². ÖSYM tarafından 23 dilde (Almanca, Arapça, Bulgarca, Çince, Danimarkaca, Ermenice, Farsça, Fransızca, Gürcüce, Hollandaca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Japonca, Korece, Lehçe, Macarca, Portekizce, Rumence, Rusça, Sırpça, Ukraynaca, Yunanca) YDS sınavı yapılmaktadır. Aynı şekilde istikrarlı olmasa da bazı idari yargı kararlarında, ÜAK tarafından belirlenen diller dışındaki diller de (örneğin Sırpça) doçentlik başvurusu yapılabilmesi için kabul edilebilmektedir³³. Anlaşılacağı üzere ÜAK, Doçentlik Sınav Yönetmeliği ile belirlenen ve ÖSYM tarafından da fiilen uygulanan çerçeveyi oldukça daraltmakta ve 10 dille sınırlı tutmaktadır.

Doçentlik başvurularında dil koşulu ile ilgili olarak “eşdeğerlik” konusu da önem taşımaktadır. Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 4’üncü maddesinin 5’inci paragrafında; “Uluslararası düzeyde yapılan yabancı

Arapça dili ile ilgili KPDS sınavında alınan sonucun Üniversitelerarası Kurul tarafından kabul edilmemesinde hizmet gerekleri ve kamu yararı yönlerinden hukuka aykırılık görülmemiştir. ANKARA 3. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2007/251 E., 2008/347 K. sayılı ilamı. Arapça ile ilgili olarak aynı yönde bir başka karar için bknz. ANKARA 4. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2005/1161 E., 2006/1386 K. sayılı ilamı.

³¹ Bu dillerin belirlenmesinde; “coğrafi alan olarak en fazla kullanılan diller kriterinin” esas alındığı belirtilmektedir.

³² <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-69071/h/2013-yds-ilkbahar-donemi-sayisabilgiler.pdf>

³³ Örneğin doçentlik sınavına başvuruda Sırpça’yı bilim dili olarak kabul eden idari yargı makamları Yunanca’yı bilim dili olarak kabul etmemektedir. *Yardımcı Doçent olarak görev yapan davacının, doçentlik bilim sınavına girmek için bildiği yabancı dil olarak belirttiği Yunanca’nın uluslar arası bilim dilleri olarak bilinen diller arasında yer almadığı, davalı idarece belirttiği üzere genel bilim platformu olarak kullanılan dillerden biri olmadığı anlaşıldığından doçentlik bilim sınavına yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.* ANKARA 16. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2010/712 E., 2010/1694 K. sayılı ilamı.

dil seviye tespit sınavlarındaki başarı notunun doçentlik başvurusu için aranan merkezi yabancı dil sınavındaki başarı şartını karşılayıp karşılamadığına Yükseköğretim Yürütme Kurulu tarafından karar verilir” hükmüne yer verilmektedir. Bu hüküm çerçevesinde eşdeğerlik konusunda yetki YÖK Yürütme Kurulu tarafından kullanılmış ve uluslararası düzeyde yapılan yabancı dil eşdeğerlik tabloları düzenlenmiştir. Ancak yönetmelikten daha sonra yürürlüğe giren 6114 sayılı ÖSYM Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile bu yetki ÖSYM Yönetim Kuruluna verilmiştir.

Söz konusu Kanun’un 7’nci maddesinin 6’ncı fıkrasında; “Başkanlık tarafından farklı zamanlarda yapılan sıralama veya seviye tespit sınavlarının eşdeğerliği, her bir sınav sonucunun geçerlilik süresi ile Başkanlığın yaptığı yabancı dil sınavlarının uluslararası yabancı dil sınavlarıyla eşdeğerliği, ilgili uzman raporlarına dayalı olarak, Yönetim Kurulu kararı ile belirlenir.”

hükmüne yer verilmiş olup bu çerçevede doçentlik başvurularında, uluslararası düzeyde yapılan yabancı dil seviye tespit sınavlarının eşdeğerliği ve geçerlik süresi konusunda ÖSYM Yürütme Kurulu tarafından belirlenen çizelge esas alınmaktadır.

Doçentlik sınav başvurularında dil şartının yerine getirilmesinde bir diğer önemli husus; “Bir dil ile ilgili anabilim/bilim dallarında” dil şartının nasıl yerine getirileceği hususudur. Doçentlik Sınav Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesinin 4’üncü paragrafının son cümlesinde; “.. Anabilim veya bilim dalı belli bir dille ilgili olanlar, bu sınavı başka bir yabancı dilde vermekle yükümlüdürler.” hükmü düzenlenmiştir. Bu çerçevede örneğin anabilim/bilim dalı, İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Bulgarca vb. olan doçent adaylarının bir başka yabancı dilden 65 puan almaları gerektiği düzenlenmektedir. Aynı şekilde ÜAK’ta alınan karar gereğince; “mesleği dilbilim olanların Türkçe öğrenim görseler bile ikinci bir dilden yabancı dil sınavına girmeleri gerektiğine”, “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilim Alanından başvuran adayların ikinci bir dilden yabancı dil sınavına girmeleri” gerektiğine karar verilmiştir³⁴.

Üniversitelerarası Kurul’un, doçent adaylarının dil belgelerinin kabul veya reddinde, mevzuatta öngörülen yasal gerekçelerin dışına çıkarak bazı durumlarda hukuken hiçbir anlam taşımayan gerekçeler

³⁴ http://www.uak.gov.tr/kilavuzlar/Kilavuz_YabancıDil%20Kararları.pdf

ortaya koyduğu ve bu tür başvuruları reddettiği de görülmektedir. Örneğin doçentlik sınavına başvuran kişinin, başvurusuna esas teşkil eden dilin konuşulduğu ülkede doğup büyümesi ve üniversiteyi de bu ülkede bitirmesi nedeniyle o ülkenin diline ilişkin belgeyi ve dolayısıyla başvuru işlemi reddeden Kurul'un almış olduğu karar idare mahkemesince iptal edilmiştir³⁵. Ancak idare mahkemesince dil belgelerine ilişkin karar verilmesi aşamasında idari işlemin "amaç" unsurundan hareket etmek olmalıdır. Asıl temel alınması gereken unsur "uluslar arası bilim dili" olma, yabancı dilde yayınları takip edebilme, bilimsel gelişmeye katkıda bulunabilme ve bunu öğretim faaliyetlerine de yansıtabilme, bilim dünyasına duyurabilme olmalıdır. Eğitim öğretim kamu hizmetinin gerekleri ve bu kıstasın getirilmesindeki kamu yararı da bu şekildeki bir amacı hedeflemektedir.

J. Jürinin Nesnelliği/Tarafsızlığı Doçent Adayı İle Jüri Üyesi Arasındaki Menfaat Veya Husumet

Doçentlik Sınav Yönetmeliği'nin "Sınav jürisinin oluşturulması" başlığını taşıyan 5. maddesinin son cümlesinde; "Doçentlik sınav komisyonundaki asıl ve yedek üyeliler, öğretim üyeleri arasında objektif ölçütlere göre ve eşit olarak dağıtılır". Hükmüne yer verilerek jürilerin oluşturulmasında ve dolayısıyla tesis edilecek idari işlemde nesnellik, eşitlik, tarafsızlık ve objektifliği güvence altına alacak düzenlemelere yer verilmiştir. Bu yasal düzenlemelerin bir sonucu olarak Doçentlik Eser İnceleme Raporlarının ön yüzünde; "*Adayla ilgili herhangi bir tez çalışmasında danışmanlık ilişkiniz veya doçentlik sınavını objektif olarak yapmanıza engel olacak herhangi bir neden var ise (husum, da-*

³⁵ Dava dosyasının incelenmesinden Bulgar Dili ve edebiyatı Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak görev yapan davacının doçentlik sınavına girmek için Sırpça KPDS belgesiyle yaptığı başvurusunun kabul edilmemesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmıştır. Olayda davalı idarece işlemin gerekçesi olarak davacının Yugoslavya'da doğup büyüdüğü, üniversiteyi bu ülkede bitirmesi nedeniyle Sırpçayı bilmesinin gayet normal olduğu ileri sürülmüş ise de davacının Bulgar Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yaptığı ve KPDS belgesinin de ilgili bilim alanı Bulgarca dışında farklı bir dil olan Sırpça yabancı dilinden alındığı görülmektedir. Bu durumda davacının Yugoslavya'da doğup büyümesinin ve Sırpça dilini biliyor olmasının Sırpça dilinden vermiş olduğu KPDS belgesinin kabul edilmemesi sonucunu doğurmayacağından doçentlik başvurusunda Sırpça'dan vermiş olduğu KPDS belgesinin kabul edilmemesi yolundaki dava konusu işlem hukuka aykırıdır. ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ'nin 2004/2547 E., 2007/1382 K. sayılı ilamı.

valı/davacı, karşılıklı disiplin soruşturması, menfaat ilişkisi) değerlendirme yapmayınız. Lüften iade ediniz". şeklinde bir uyarı notuna da yer verilerek jüri üyelerinin tarafsız eser incelemesi ve değerlendirmesi yapabilmesine yönelik bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Buna rağmen doçent adayının tez danışmanlarının veya çalıştığı üniversitesindeki bölüm başkanı/profesör öğretim üyelerinin jüri üyesi olarak belirlendiği ve yukarıda yer verilen uyarı notuna rağmen jüri üyelerinin bu görevlerinden çekilmedikleri, uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlar arasında yer almaktadır.

Doçentlik jürilerinin seçimi ve sınavların yapılmasında jürinin nesnelliği ve tarafsızlığının sağlanması Anayasanın 10'uncu maddesinde düzenlenen "eşitlik ilkesi" nin ve hukuk devleti olmanın bir gereğidir³⁶. Anayasanın 10'uncu maddesi herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit ve devlet organları ile idari makamların bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğunu açıklayarak "kanun önünde eşitlik ilkesini" temel bir kural olarak benimsemiştir. 70'inci maddesinde ise, her Türk'ün kamu hizmetlerine girme hakkına sahip bulunduğu, hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka bir ayırım gözetilemeyeceği açıklaması ile "kamu hizmetlerine girmede eşitlik ilkesi" vurgulanmıştır³⁷.

Bu ilkeleri; yasama, yürütme ve yargı organlarını bağlayan temel hukuk kuralları olmasının yanında, hukuk devleti ilkesinin ve Anayasa'nın 11. maddesi hükmünün doğal sonucudur. Anayasanın 70. maddesinde öngörülen "görevin gerektirdiği niteliklerin" hiç kuşkusuz subjektif değerlendirmelerle değil, objektif, genel ve gayri şahsi nitelikteki kurullarla belirlenmesi gerekir³⁸.

Anayasa'nın 10'uncu maddesindeki "Kanun önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı,

³⁶ Memurluğa girişte Anayasal ilkeler ve eşitlik ilkesinin önemi hususunda bkz. GİRİTLİ/BİLGİN/AKGÜNER, s. 554.

³⁷ GÖZLER, s. 615.

³⁸ DANIŞTAY 5. DAİRESİ' nin 2001/5253 E., 2003/796 K. Sayılı ilamı, Ayrıca bkz. GÖZLER, s. 614-615.

aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır³⁹.

Jüri üyeleri seçilirken, atamayı gerçekleştiren idare, başvuran adaylar ile belirlenen jüri üyelerinin ilişkileri konusunda azami dikkat göstermelidir⁴⁰. Danıştay, aralarında karşılıklı şikayetler nedeniyle oluşan husumetten dolayı daha önce doktora tez danışmanlığından azledilen kişinin, adayın doçentlik jürisine atanmasının “tarafsız, bilimsel, objektif değerlendirme yapılması ilkelerini zedeleyeceğine” karar vermiştir⁴¹. Bir başka kararda ise idare mahkemesi; doçent adayına atanan profesör jüri üyesinin yakın arkadaşlarıyla mahkemelik olunması ve bu kişilerle iş/bilimsel ilişki içerisinde bulunulması nedeniyle jüri üyesini olumsuz etkileyebilecekleri yönündeki iddiaya ise itibar etmemiştir⁴².

³⁹ DANIŞTAY 2. DAİRESİ' nin 2004/7942 E., 2005/4297 K. Sayılı ilamı.

⁴⁰ TEKİNSOY/MISIR, s. 371.

⁴¹ Olayda davacı ile jüri üyesi olarak belirlenen Prof.Dr.arasında karşılıklı pek çok şikayet dilekçeleri verildiği ve husumet nedeniyle anılan kişinin davacının doktora tez danışmanlığından azledildiği anlaşıldığından, davacı ile aralarında sürtüşme bulunan bir öğretim üyesinin davacının sınavına jüri üyesi olarak katılması ile tarafsız, bilimsel, objektif değerlendirme yapılması ilkeleri zedeleneceğinden, davacının doçentlik sınav jürisinde görevlendirilmesinde ve bu işleme yapılan itirazın reddine dayanak olan Üniversitelerarası Kurul'un 15-16 Ekim 1998 tarihli toplantısında alınan kararlarda hukuka uyarlık bulunmamaktadır. DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2002/576 E., 2003/5915 K. sayılı ilamı.

⁴² Davacı tarafından her ne kadar yeni oluşturulan jüri üyelerine yönelik olarak, daha önce mahkemelik olduğu kişilerin iş arkadaşları olduğu, hakkında olumsuz yönlendirilme ihtimali olan kişilerden oluştuğu gerekçesiyle sözlü sınavda tarafsız davranmalarının mümkün olmadığı ileri sürülmekte ise de aynı anabilim dalında uzman olan kişilerin birbirlerini iş ve bilimsel çalışmaları nedeniyle tanımalarının doğal olduğu, ortada somut bir durum yokken jüri üyelerinin salt davacının daha önce mahkemelik olduğu kişilerle iş arkadaşlığının bulunmasının onların nesnel ve tarafsız olamaması anlamına gelemeyeceği, ilgili Yönetmelik hükümleri uyarınca sözlü sınavın tüm öğretim üyelerine açık olduğu ve jüri üyelerinin her birinin farklı üniversitelerin öğretim üyesi olduğu da dikkate alındığında davacının söz konusu iddialarının yerinde olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda davacının, jüri üyelerinin tarafsız olamayacağına ilişkin savının somut ve hukuken kabul edilebilir bilgi ve belgelere dayanmaması nedeniyle jüri üyelerinin atanmasına ve bildirilmesine ilişkin işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. ANKARA 1. İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/1308 E., 2009/970 K. sayılı ilamı.

Buna karşılık Danıştay; beş kişilik jüride yer alan iki jüri üyesinin, kadroya atanan kişi ile birlikte birçok ortak makale ve tebliğ çalışması yapmasını, jürinin usule aykırı oluşturulduğuna ve jüri değerlendirmelerinin objektifliğine gölge düşüreceğine dair esaslı bir karine saymıştır⁴³. Bir başka kararda ise yüksek mahkeme; doçentlik sınav jürisinin asil üyelerini oluşturan 3 kişiden 2 sinin aynı üniversitenin aynı fakültesinde çalıştıkları ve evli olduklarının dosyadan anlaşıldığını, aynı yerde çalışan ve evli olan 2 kişinin, 3 kişiden oluşan sınav jürisinde jüri üyesi olarak yer almalarının sakınca yaratabileceğinin kuşkusuz olduğunu belirterek sınav jürisinin oluşumundaki usulsüzlük nedeniyle işlemi iptal etmiştir⁴⁴.

K. Doçentlik Sözlü Sınavı

Doçentlik sözlü sınavı yasal dayanağını 2547 sayılı Kanun'un 24'ncü maddesinden almaktadır. Madde hükmüne göre;

“Eser incelemesinde başarılı bulunan aday, doçentlik sınav jürisi tarafından, sözlü sınava tabi tutulur. Jüri üyeleri, yapılan sözlü sınavın denetlenebilirliğini sağlamak için gerekli tedbirleri alır. Sözlü sınavda başarılı olması halinde, adaya ilgili bilim dalında doçentlik unvanı verilir”.

Doçentlik sözlü sınavlarındaki en tartışmalı aşamalardan bir tanesi de, eser inceleme aşamasında başarılı olan adaylarla ilgili olarak yapılan sözlü sınav aşamasıdır. Özellikle sözlü sınav aşamasında bu sınavların nesnelliği, tarafsızlığı akademisyenler arasında ciddi tartışmalara neden olmakta, bu sınavın güvenilirliğine her zaman kuşkuyla bakılmaktadır. Siyasi, mezhepsel, etnik, dinsel, bölgesel mensubiyetlerin, mesleki dayanışma, kişisel menfaatler veya düşmanlıkların sözlü sınav aşamalarında etkili olduğuna yönelik yaygın bir inanış bulunmaktadır. Ortaya çıkan uygulamalardan ve şikâyetlerden anlaşıldığı üzere yükseköğretim sisteminde sözlü sınav yapılmasındaki temel amaçtan sapılmakta, bu sınav liyakatli insanların seçiminden çok kayırmacılığın ön plana çıktığı bir aşama olarak uygulanmaktadır.

⁴³ DANIŞTAY 8.DAİRESİ'nin 2004/6289 E., 2006/735 K. Sayılı ilamı. (Akt. TEKİNSOY/MISIR, s. 371.).

⁴⁴ DANIŞTAY 8. DAİRESİ'nin 1991/2026 E., 1992/1122 sayılı kararı. (Akt. TAN, s. 416.).

Mülakat; bireyin belli bir statü için liyakat sahibi olup olmadığını değerlendirmek amacıyla kullanılan önemli bir ölçme değerlendirme tekniği olarak mevcudiyetini sürdürmektedir. Bireyin kendisini ve bilgisini yazılı ve sözlü olarak ifade etme yeteneği her zaman eşit düzeyde olmadığına ve sözlü ifade yeteneği liyakat belirlemede önemli bir unsur olduğuna göre, kamuya personel alımında mülakat sınavı yapılması **“kamu yararına uygun”** bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır. Anayasa'nın herhangi bir maddesinin kamu personeli alımında, mülakat sınavı yapılmasını engelleyen bir içeriğe sahip olduğunu ifade etmek mümkün değildir. Bir başka ifadeyle kamu personeli alımı söz konusu olduğunda mülakat sınavı aşamasının mevcudiyeti kanun koyucunun takdir yetkisi içerisindedir⁴⁵.

Anayasa'nın 10'uncu maddesinde herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı, Devlet organları ile idare makamlarının bütün işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları ifade edilmiştir⁴⁶. Bu zorunluluk hiç şüphesiz idare tarafından (ÜAK) doçent adaylarının seçimi ve doçentlik unvanının verilmesi aşamalarında da uygulama kabiliyetine sahiptir.

Danıştay tarafından önceki yıllarda verilen kararlarda sözlü sınav aşamasının denetlenebilirliği konusunda açılan iptal davaları esas yönünden reddedilmiştir. Bu yıllarda mülakat sınavlarının esasına yönelik bir inceleme yapılmamasına rağmen mülakat sınavlarındaki şekli ve usulî eksiklikler yönünden iptal kararı verilebildiği görülmektedir⁴⁷. Daha sonraki yıllarda sözlü sınav aşamasının iptal davasına

⁴⁵ YILMAZ, s. 37.

⁴⁶ ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, Esas Sayısı : 2008/54 Karar Sayısı : 2011/45 Karar Günü : 10.3.2011 R.G. Tarih-Sayı : 21.10.2011-28091

⁴⁷ Dava dilekçesine ekli bulunan ve dava konusu işlemin davacıya tebliğine ilişkin olan 4.12.1996 günlü yazıdan, anılan mülakat sınavının 23.9.1996 tarihi ile 3.10.1996 tarihleri arasında yapıldığı açık olmasına karşın; dosyada bulunan davacının mülakat sınavına ilişkin tutanağın 18.10.1996 tarihini taşıdığı görülmekte olup; yukarıda belirtilen Yönetmelik maddeleri uyarınca mülakat sınavının yapıldığı gün düzenlenmiş olması gereken bu tutanağın sınav tarihinden sonra düzenlenmiş olduğunun anlaşılması karşısında, anılan sınavın ve bu sınav sonucunda yapılan değerlendirmenin sözkonusu Yönetmelik maddelerinde öngörülen usule uygun olarak yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda, mülakat

konu edilebilmesi ve denetlenebilirliği konusunda çok önemli içtihat değişikliğine gittiği görülmektedir⁴⁸.

Fransız Ulusal Meclisinin 26 Ağustos 1789 tarihinde açıkladığı İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 6'ncı maddesindeki, "Tüm yurttaşlar yasa önünde eşit olduklarından, yeteneklerine göre her türlü kamu görevi, rütbe ve mevkiine eşit olarak kabul edilirler; bu konuda yurttaşlar arasında erdem ve yeteneklerinden başka bir ayırım gözetilmez." ilkesi, Kıta Avrupası Hukuk Sisteminin ve kamu yönetimi anlayışının temelini oluşturmuştur. Anayasamızın 2 nci maddesinde hukuk devleti ve 10 uncu maddesinde yasa önünde eşitlik ilkesi düzenlenirken; 70 inci maddesinde ise; "Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." denilmiştir. Sosyal hukuk Devleti, fırsat eşitliğine dayanan Devlettir ve hukuk Devletinde yasaların amacı, hukuk güvenliğini ve kamu yararını gerçekleştirmektir⁴⁹.

Anayasa Mahkemesi, kamu hizmetlerine girişte mülakat sınavı yapılmasının temel amacının o görevi en iyi şekilde yapacak liyakatli adayların belirlenmesini sağlamak olduğuna karar vermiş ve bu çerçevede sözlü sınavlarda kişilerin sözel ifade yeteneklerinin, muhakeme güçlerinin, temsil niteliklerinin, genel ve fiziki görünümünün, ikna

sınavının usule aykırı olarak yapıldığının belirlenmesi nedeniyle, idarece yeniden ve usulüne uygun şekilde mülakat sınavı yapılmasının gerekli olması karşısında, davacının mülakat sınavında başarısız sayılması istemine yapmış olduğu itirazın reddine ilişkin 4.12.1996 günlü, 69801 sayılı işlemin İdare Mahkemesince iptaline hükmedilmesi gerekirken, davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir. DANIŞTAY 5. DAİRESİ' nin 1998/850 E., 2001/2530 K. Sayılı ilamı.

⁴⁸ Sözlü yapılan sınavlarda sınavla ilgili yazılı bir kanıt bulunmaması nedeniyle, bu sınavda ilgilinin başarılı olup olmadığının bilirkişi incelemesi yaptırılarak yargı yolu ile denetlenmesi olanağı bulunmamaktadır. DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 1989/302 E., 1989/671 K. Sayılı ilamı.

⁵ Sözlü sınavın doğası gereği, ilgilinin sınav sırasındaki performansının değerlendirilmesi söz konusudur. Ses, görüntü kaydı ya da detaylı tutanak tutulmadıktan sonra, ilgilinin sözlü sınav performansının sonradan değerlendirilmesinin yapılamayacağı, bilirkişi incelemesine de konu edilemeyeceği açıktır. DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2004/341 E., 2004/3332 K. Sayılı ilamı.

^M Mülakatta sorulan sorular ve bunlara verilen cevaplar tutanağa geçirilmediği için mülakatın idari yargı denetimine tâbi tutulması mümkün değildir. Kaldı ki davacı mülakatta başarılı olduğuna dair iddiasını her hangi bir şekilde ispatlayamamaktadır. DANIŞTAY, 5. DAİRESİ' nin 1982/1421 E., 1985/1858 K. Sayılı ilamı.

⁴⁹ ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 2011/113 E., 2012/108 K. Sayılı kararındaki "Dava Dilekçesinin Gerekçe" bölümünden alınmıştır.

kabiliyetlerinin, genel yetenek ve genel kültürlerinin değerlendirilebilmesi amacının esas olduğuna hükmetmiştir⁵⁰.

Danıştay İdari Dava Daireleri de sözlü sınavların amacı ve ne şekilde yapılması gerektiği konusunda oldukça ayrıntılı ve yol gösterici bir karara imza atmıştır. Verilen kararda; sözlü sınavın, yazılı sınavın tamamlayıcısı niteliğinde olduğu, sözlü sınav öncesi sorulacak sorular ve cevapların hazırlanması gerektiği, sözlü sınavın sesli ve görüntülü ortamda kaydedilmesi ve sınavı yapan üyelerin takdir ettikleri notu gerekçeleriyle ortaya koymaları gerektiği hususları özellikle hüküm altına alınmıştır⁵¹.

İdari yargı organları, doçentlik sözlü sınavının denetlenebilirliği ile ilgili olarak; "hukuk devleti", "kamu gücünün sınırsız, ölçsüz, keyfi kullanılmaması", "sözlü sınavda başarısız sayılma işleminin, diğer tüm idari işlemlerin yargısal denetiminde olduğu gibi yetki, şekil, sebep, konu ve maksat olmak üzere işlemin tüm unsurları yönünden yargısal denetiminin yapılmasını esas olduğu" hususlarına vurgu yapmaktadır⁵².

⁵⁰ ANAYASA MAHKEMESİ KARARI, 2011/113 E., 2012/108 K. Sayılı kararı. Karar Günü : 18.7.2012 R.G. Tarih-Sayı : 01.01.2013-28515

⁵¹ "Mesleğe girişte yapılacak yarışma sınavına katılan adaylara salt yazılı sınav yapılabileceği gibi, adayların mesleki bilgisi ile beraber mesleki ehliyete yönelik diğer özel niteliklere de sahip olup olmadığının belirlenmesi açısından yazılı sınavı tamamlayıcı nitelikte sözlü sınav da yapılması mümkündür. Sözlü sınavın, yazılı sınavı tamamlayıcı nitelikte, bilgi ve liyakati ölçmek, adayın mesleğine uygun yeteneğe, kültüre, çağdaş yaşam anlayışına sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılacağı açıktır.Aday adaylarının yarıştırdığı bir sınavda sözlü sınavı çağrılacak aday sayısı saptanırken yazılı sınavın nesnel sonuçlarının ortadan kaldırılmaması, mesleğe olabildiğince yazılı sınavda en başarılı olanların alınmasının sağlanması gerekmektedir. Böylece, idarenin takdir yetkisinin kullanılmasında öznel nedenlerin etkili olması önlenemez, kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun bir belirleme gerçekleştirilebilir. Sözlü sınav öncesinde adaylara sorulacak soruların ve yanıtlarının sınav komisyonunca belirlenmesi, böylece sözlü sınav öncesinde adaylara yöneltebilecek soruların ve yanıtlarının hazırlanmış olması gerekmektedir. Sınav sırasında, adaylara hazırlanmış olan bu sorulardan kura yöntemiyle belirlenenlerin sorulacağı tabiidir. Davacının sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemde, sınav öncesinde soruların ve yanıtlarının hazırlanmış olması, sözlü sınavın sesli ve görüntülü kayıt yapılmak suretiyle gerçekleştirilmemesi, ayrıca komisyon üyelerince takdir edilen notun gerekçeleriyle ortaya konulmaması nedenleriyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır". DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ KURULU, 13.11.2008 tarih ve 2008/744 E. Sayılı Yürütmeyi Durdurma Kararı.

⁵² Davacının 15.10.2008 tarihinde yapılan doçentlik sözlü sınavında başarısız sayılmasına ilişkin davalı idare işleminin; sınavın, kapısı kapalı bir odada yapıldığı,

Bir başka kararında idare mahkemesi, sözlü sınav tutanağında yeterli gerekçeye yer verilmemesini; “sözlü sınavda davacının bilimsel yeterliliğinin tespitinde objektif değerlendirme ölçülerine uyulmamış olması” olarak değerlendirerek sözlü sınav aşamasının iptaline karar vermiştir⁵³. Son yıllardaki idari yargı kararlarında, sorulara verilen ya-

sözlü sınavda sorulan soruların farklı cevapları ve tanımları yapılabilen sorulardan oluştuğu, soruların her birinin kaç puan olduğu ve ayrıca alanın hangi kısmından kaçar soru sorulacağına bir esasa bağlanmadığı, sınavın objektif olarak yapılmadığı ileri sürülerek iptali istenilmektedir. T.C. Anayasasının 2.maddesinde belirtilen Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel niteliklerinden olan “hukuk devleti” ilkesi, vatandaşlarına hukuk güvenliği sağlayan, idarenin hukuka bağlılığını amaç edinen, buna karşılık kamu gücünün sınırsız, ölçsüz, keyfi kullanılmasını önleyen en önemli unsurlardan biridir. Nitekim hukuk devleti ilkesinin yaşama geçirilmesini sağlayacak araçlar arasında Anayasanın 8.maddesinde, yürütme yetkisi ve görevinin Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılacağı ve yerine getirileceği; Anayasanın 125.maddesinde de idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu kuralına yer verilmiştir. Hukuk devleti ilkesi karşısında, idarenin yargısal denetim yapılmasını ortadan kaldıracak ya da bu denetimin yapılmasını imkansız kılacak işlem ve eylemlerde bulunması mümkün değildir. Sözlü sınavda başarısız sayılma işleminin, diğer tüm idari işlemlerin yargısal denetiminde olduğu gibi yetki, şekil, sebep, konu ve maksat olmak üzere işlemin tüm unsurları yönünden yargısal denetiminin yapılmasını esas olmalıdır. İdari işlemin yetki, şekil gibi salt usule ilişkin unsurları ile sınırlı olmak üzere yapılan bir yargısal denetimin hukuk devleti ilkesinin sağladığı güvenceyi temin etmeyeceği açıktır. Dolayısıyla sözlü sınavda başarısız sayılma işleminin yargısal denetimini sağlayacak altyapının tüm unsurlarıyla oluşturulmasını sağlamak hukuka bağlı idarenin görevidir. İşlemin hukuka uygunluk denetiminin Anayasanın 125.maddesinde ve 2577 sayılı İYUK’un 2.maddesinde belirlenen hukuki sınırlar içinde yapılabilmesi için davalı idarece tutanağa bağlanmış soruların ve yanıtların neler olduğunun açıkça ortaya konulmadığı, ayrıca sözlü sınavda verilen yanıtların teknolojik imkânlardan yararlanılarak kayıt altına alınmadığı (elektronik ortamda sesli ve görüntülü kayıt gibi) anlaşılmıştır. Bu durumda davacının doçentlik sözlü sınavında başarısız sayılmasına ilişkin işlemin yargısal denetiminin yapılabilmesi için gerekli olan, tutanağa bağlanmış soruların ve yanıtların neler olduğunun ortaya konulmamış olması, ayrıca sözlü sınavda teknolojik imkânlardan yararlanılarak sesli ve görüntülü kayıt altına alınmaması nedeniyle davacının sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Öte yandan bu kararın, davacının sözlü sınavı kazandığı sonucunu doğurmayacağı, karar üzerine davacının yeniden sözlü sınava alınacağı tabiidir. ANKARA 11. İDARE MAHKEMESİ’ nin 2008/2418 E., 2009/1225 K. sayılı ilamı.

53 Davacının başvurduğu temel alandaki bilgisinin derinliğini, genişliğini ve güncelliğini sınamak amacıyla yapılan sözlü sınavda davalı idarece jüri tarafından davacıya yöneltilen sorulara verilen cevapların yeterli bulunmayarak başarısızlığına karar verildiği belirtilmekte ise de 09.06.2008 tarihli sınav tutanağının “gerekçe” kısmında; “adayın bilgi düzeyi doçentlik unvanına taşıyabilecek yeterlik ve nitelikte bulunamıştır” şerhinin bulunduğu, davacının bilgisini ölçmeye yönelik olarak hangi soruların sorulduğu ve bunlara ne şekilde yanıt verildiği, verilen yanıtların objektif olarak değerlendirmesinin her bir jüri üyesi tarafından

nıtların teknolojik imkânlardan yararlanılarak sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınmamış olmasını iptal sebebi olarak kabul etmektedir⁵⁴. Tüm bu hususlar yanında sözlü sınav aşamasında da sınavın nesneliliği konusunda tüm şüphelerden uzak bir jüri oluşturulması, adayla husumeti/çekişmesi bulunan kişilerin sözlü sınav aşamasında görevlendirilmemeleri gerektiği de Danıştay tarafından hüküm altına alınmıştır⁵⁵.

Sonuç

Bu makalede Doçentlik Sınavı Başvuruları ile Doçentlik sınavının yürütülmesi aşamasına ilişkin idari süreç örnek idari yargı kararları ile incelenmeye çalışılmıştır. Doçentlik sınav başvuruları hiç şüphesiz idari bir başvuru niteliğindedir ve sınavın yürütülmesine ilişkin; do-

nasil yapıldığı hususlarının söz konusu tutanakta belirtilmediği görülmektedir. Bu durumda anılan sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemde; sözlü sınavda davacının bilimsel yeterliliğinin tespitinde objektif değerlendirme ölçütlerine uyulmamış olması nedeniyle hukuka uyarlık olmadığı sonucuna varılmıştır. ANKARA 1.İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/1308 E., 2009/970 K. sayılı ilamı.

54 Her ne kadar mülakat sınavına katılan komisyon üyelerince davacıya yöneltilen sorular karşısında davacının başarısız sayılma gerekçelerinin bir tutanağa bağlandığı anlaşılmış ise de bu tutanakta ilgilinin sözlü sınav aşamasında doçentlik unvanını almaya bilimsel açıdan yeterli olmadığına ortaya konulamadığı, ayrıca sözlü sınavda sorulara verilen yanıtların teknolojik imkanlardan yararlanılarak sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınması ve bu suretle sözlü sınavda komisyon üyeleri tarafından takdir edilen notların gerekçeleriyle birlikte ortaya konulması zorunlu olup davacının katıldığı doçentlik sınavında sorulara verilen yanıtların teknolojik imkanlardan yararlanılarak sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınmamış olması nedeniyle ilgilinin sözlü sınavda başarısız sayılmasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. ANKARA 14. İDARE MAHKEMESİ' nin 2010/296 E., 2010/999 K. sayılı ilamı.

55 Olayda, davacının gerek ilk kez, gerekse ikinci kez katıldığı sözlü sınavlarda aynı jüri üyelerinin görevlendirildiği, kendi okulunun Anabilim Dalı Başkanı olan'ın da bu jüride bulunduğu, davacının adı geçen bu jüri üyesiyle arasının sözlü sınavdan önce de açık olduğu, jüri üyesinin davacıya karşı davranışlarından soruşturma geçirdiği ve tanık beyanlarından da jüri üyesi olarak tarafsızlığı hususunda kuşku oluştuğu, anlaşılmaktadır. Aktarılan bu durum karşısında, davacıyla

ilgili olarak yürütülen sınavın nesneliliği konusunda duraksama ve kuşku duyulabileceği açıktır. İlgilisinin bilimsel geleceğini belirleyecek olan sınav aşamalarının olumsuz değerlendirme ve yaklaşımlarından uzak bir görünüm taşıması gerektiğinde kuşku yoktur. Bu gelişim ve bilimsel gereklilikler karşısında, davacıyla çekişmesi olan bir öğretim üyesinin de katılımıyla jüri oluşturularak yapılan sözlü sınavda hukuka ve kamu görevi gereklerine uyarlık bulunmamaktadır." DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 1999/526 E., 2000/8502 K. Sayılı ilamı. Danıştay Dergisi, S.105, s.462.

çentlik başvurularına ilişkin ön inceleme, sınav jürilerinin belirlenmesi, jüri eser inceleme raporları, etik inceleme süreci, sözlü sınav süreci gibi sınavın her aşamasında; Üniversitelerarası Kurul tarafından idari işlemler tesis edilmektedir. Yılda 2 defa yapılmakta olan doçentlik sınavına her bir başvuru döneminde 2500'e yakın doçent aday tarafından başvuru yapılmakta ve her bir başvuru için yoğun idari süreç yürütülmektedir.

Liyakat ve kariyer ilkeleri, nitelikli bilim insanlarının belirlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken çok önemli ilkelere. Yükseköğretim hizmetinin kamu hizmeti niteliği taşıması ve yalnızca günümüzdeki nesilleri değil gelecek nesilleri de ilgilendirmesi, nitelikli, entelektüel öğretim elemanlarının belirlenmesini ve hakkaniyete uygun, eşitlikçi bir sınav sürecinin yürütülmesini zorunlu kılmakta, bu zorunluluk da doçentlik sınavının idari sürecini yürüten Üniversitelerarası Kurul Genel Sekreterliğine büyük sorumluluklar yüklemektedir.

Doçentlik sınavının yürütülmesinde gerek Komisyonların ve gerekse jüri üyelerinin mevzuata aykırı olarak takdir yetkilerini kötüye kullandıkları hatta takdir yetkilerinin olmadığı aşamalarda dahi bu yetkiyi kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. Mevzuattaki açık düzenleme ile birlikte Danıştay tarafından verilmiş kararlara rağmen bazı adaylar için 5 kişilik bazı adaylar içinse 3 kişilik jüri belirleme işlemleri, doçent adayının husumeti veya menfaati olan jüri üyeleri ile eşleştirilmesi işlemleri, sözlü sınav sürecindeki belirsizlikler ve keyfilikler, jüri üyelerinin; "hakemli dergi", "özgün eser", "puanlama", "asgari koşulun sağlanması" ile ilgili hukuka aykırı değerlendirmeleri doçentlik sınav sürecinde karşılaşılan başlıca hukuksuzluklar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Akademik camiaya ait bir sorunun ötesinde eğitim öğretim hizmetlerinin kamu hizmeti niteliği taşıması ve kamu yararını ilgilendirmesi nedeniyle akademik unvanların elde edilmesine yönelik sınav sürecinin eşitlik, hakkaniyet, açıklık (şeffaflık), dürüstlük ilkeleri çerçevesinde yürütülmesi buna karşılık kayırmacılığın, siyasi/mezhepsel mensubiyetlerin, partizanlığın sınavın yürütülmesi aşamasında idari sürece etki etmemesi ülkemizin bilimsel kalkınmasının sağlanmasında çok önemli sonuçları beraberinde getirecektir.

KAYNAKLAR

- ATAY, Ender Ethem: İdare Hukuku, Ankara 2006.
- BAYTAN, Dilek Karakuzu: Fikir Mülkiyeti Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2005.
- ERYILMAZ, Bilal: Kamu Bürokrasisinin Denetlenmesinde Yeni Gelişmeler, Amme İdaresi Dergisi, Y.1993, C.26, S.4.
- GİRİTLİ, İsmet/BİLGİN, Pertev/ AKGÜNER, Tayfun: İdare Hukuku, İstanbul 2008.
- GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Dersleri, Ekin yayınları, Bursa 2006.
- GÜNDAY, Metin: İdare Hukuku, Ankara 2003.
- ORTAŞ, İbrahim : Öğretim Üyesi ya da Bilim İnsanı Kimdir?. *PİVOLKA*, 3(12), 11-16.
http://strateji.cukurova.edu.tr/EGITIM/pdf/ibrahim_ortas_bilimadami_01.pdf
- ÖZER, Ahmet:Yükseköğretimde Temel Bir Sorun Olarak Yönetmelik Özerklik ve Bilimsel Özgürlük Üzerine Bir Tartışma, Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) 27-29 Mayıs 2011, İstanbul; 1. Cilt / Bölüm VI / Sayfa 459-467
- SEZER, Yasin: Kamu Hizmetine Girme Hakkı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2003., C.11, S.3-4,
- SEZER, Yasin / BİLGİN, Hüseyin : Sözlü Sınavların Yargısal Denetimi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2009, S. 86, s. 168-187.
- TAN, Turgut : Sınav ve Jüri Değerlendirmelerinin Yargısal Denetimi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Oral Sander'e Armağan, C. 51, s. 409-423.
- TEKİNSOY, Ayhan/MISIR, Mustafa Bayram: Öğretim Üyeliğine Atanma Sürecinin Başlangıcı Ek Koşullar ve Jüri Raporları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi dergisi Y. 2012, C. 61 s. 351-382.
- UZ, Abdullah: Anayasal Bir Hak Olarak Kamu Hizmetine Girme Hakkı ve Liyakat İlkesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2011, C.2, S.1
- UZ, Abdullah / DEMİRCİOĞLU, M. Yaşar: Sözlü Mülakat Sınavları ve Yargısal Denetim, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.
- YAMAN, Mehmet:Yükseköğretimde Mesleki ve Yapısal Yeterliklere Akademisyen Seçimi ve Araştırma Ortamının Etkisi Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) 27-29 Mayıs 2011, İstanbul; 2. Cilt / Bölüm IX / Sayfa 1038-1043
- YILDIRIM, Ramazan: İdare Hukuku Kavramları Sözlüğü, Konya 2006.
- YILMAZ Halit: Hâkim Ve Savcı Adayı Alımında Mülâkat Sınavına İlişkin Hukuksal Sorunlar TBB Dergisi Y. 2011 C. 93, s. 35-52.
- ANAYASA MAHKEMESİ KARARI Esas Sayısı: 1990/2 Karar Sayısı: 1990/10 Karar Günü: 30.5.1990 R.G. Tarih-Sayı :09.02.1991-20781
- ANAYASA MAHKEMESİ KARARI Esas Sayısı : 2008/54 Karar Sayısı : 2011/45 Karar Günü : 10.3.2011 R.G. Tarih-Sayı : 21.10.2011-28091
- ANAYASA MAHKEMESİ KARARI Esas Sayısı : 2011/113 Karar Sayısı : 2012/108 Karar Günü : 18.7.2012 R.G. Tarih-Sayı : 01.01.2013-28515
- ANKARA 1. İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/1308 E., 2009/970 K. sayılı ilamı.

- ANKARA 1. İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/1308 E., 2009/970 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ'nin 2009/999 E., 2010/1773 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 2. İDARE MAHKEMESİ'nin 2010/160 E., 2010/220 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 3. İDARE MAHKEMESİ' nin 2007/251 E., 2008/347 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 4. İDARE MAHKEMESİ' nin 2005/1161 E., 2006/1386 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 6. İDARE MAHKEMESİ' nin 2002/985 E., 2004/71 K. Sayılı ilamı.
- ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ' nin 2009/1570 E., 2010/995 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ'nin 2004/2547 E., 2007/1382 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 9. İDARE MAHKEMESİ'nin 2004/2547 E., 2007/1382 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 11. İDARE MAHKEMESİ' nin 2008/2418 E., 2009/1225 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ'nin 2010/31 E., 2010/1058 K. Sayılı ilamı.
- ANKARA 13. İDARE MAHKEMESİ' nin 2007/2435 E., 2008/1139 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 14. İDARE MAHKEMESİ' nin 2010/296 E., 2010/999 K. sayılı ilamı.
- ANKARA 16. İDARE MAHKEMESİ' nin 2010/712 E., 2010/1694 K. sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 2. DAİRESİ' nin 2004/7942 E. 2005/4297 K., sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 5. DAİRESİ' nin 2001/5253 E., 2003/796 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 5. DAİRESİ' nin 1998/850 E., 2001/2530 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY, 5. DAİRESİ' nin 1982/1421 E., 1985/1858 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2002/576 E., 2003/5915 K. sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2004/6289 E., 2006/735 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 1991/2026 E., 1992/1122 sayılı kararı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 1989/302 E., 1989/671 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2004/341 E., 2004/3332 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY 8. DAİRESİ' nin 2002/576 E., 2003/5915 K. sayılı ilamı.
- DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ KURULU' nun 1991/254 E., 1993/530 K. Sayılı ilamı.
- DANIŞTAY İDARİ DAVA DAİRELERİ KURULU' nun 13.11.2008 tarih ve 2008/744 E. Sayılı Yürütmeyi Durdurma Kararı.